

नमो तत्स भगवतो अरहतो सम्मा सम्बुद्धस्स

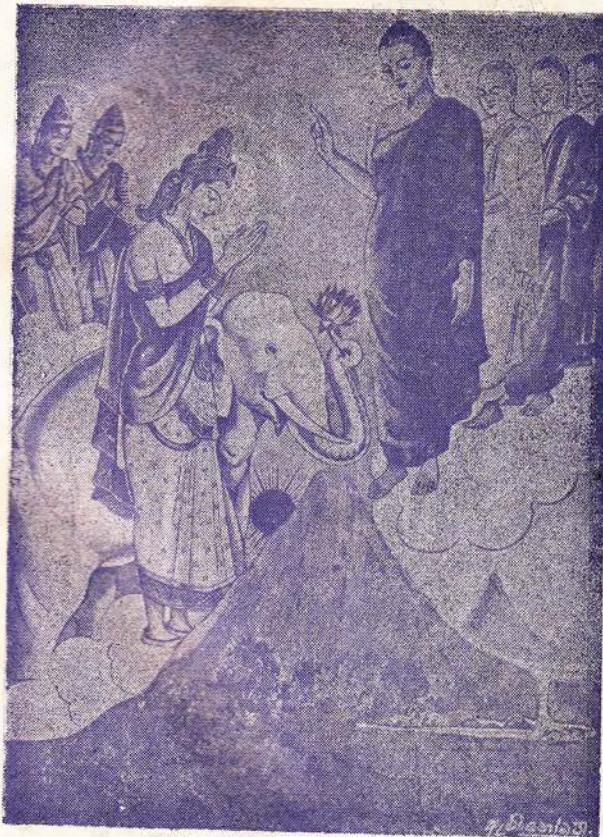


# आनन्दभूमि

THE ANANDA-BHOOOMI  
(BUDDHIST MONTHLY)

२५३२ औं बैशाख पूर्णिमा विशेषांक

मूल्य ५/-



भगवान् बुद्ध श्रीलंकाको समन्तकूट पर्वतमा (श्रीपादमा)

बुद्धसम्बत् २५३२

नेपालसम्बत् ११०८

वर्ष १६

बैशाख पूर्णिमा

बच्छ्वा अ

अंक १

विक्रमसम्बत् २०४५

1988 A. D.

Vol. 16

बैशाख

May

No. 1



स्वाँ  
या  
पु  
ही



# आनन्दगुरुनि

प्रधान - सम्पादक

भिक्षु अश्वघोष

फोन नं. २-१५०२०

सम्पादक

सुवर्ण शास्य

फोन नं. २-१२८५५

ध्यानस्थापक तथा प्रकाशक

भिक्षु मंत्री

सदस्य-सचिव

आनन्दकुटी विहारगुठी

फोन नं. २-२४४२०

पवनव्यवहार

**आनन्दभूमि**

पो. व. नं. ३००७

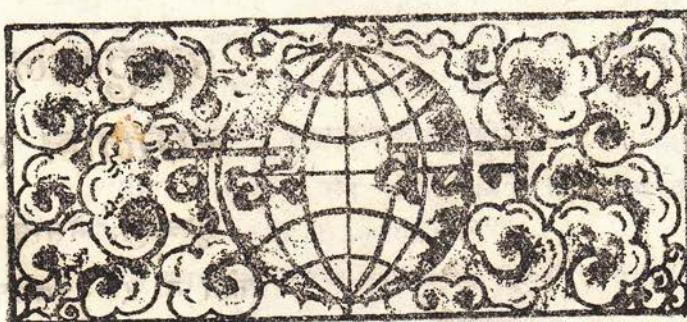
स्वयम्भू, काठमाडौं

महावरण विनायिटकबाट-

“चरथ भिक्खुवे चारिकं बहुजन हिताय  
बहुजन सुखाय लोकानुकम्पाय अत्थाय  
हिताय सुखाय देव मनुस्सानं । देसेथ भिक्खुवे  
धर्मं आदिकल्याणं भड्केकल्याणं परिशोसान  
कल्याणं सात्थं सव्यञ्जनं केवलं परिपुणं  
परिमुदं ब्रह्मचरियं पकासेथ ”



भिक्षुहरु ! बहुजन हितको लागि, बहुजन सुख-  
को लागि, विश्वमाति दयाको लागि, देव र मनुष्यहरुको  
हित, सुख र कामको लागि संचार गर । भिक्षुहरु:  
आरम्भ, मध्य र अन्त्य समयसम्म कल्याण हुने धर्मको  
अर्थ र भाव सहित उपदेश दिएर सधूर्ण परिशुद्धि  
ब्रह्मचर्य (धर्म) को प्रकाश गर ।



अर्काको दोष देख्नु सजिलो छ, किन्तु आफ्नो दोष देख्नु मुश्किल छ । अर्काको दोष  
भने हिउँ छरे कै छरेर हिड्छ, किन्तु आफ्नो दोष जाहिँ जाली जुबाडेले पासा छोपे कै छोप्छ ।



## तपोदामा स्नान र राजहत्या

- आचार्य डा. भिक्षु अमृतानन्द

भिक्षु अमृतानन्द

एक समय भिक्षुहरू तपोदा (तातो पानीको कुण्ड) मा नुहाउँदे थिए । त्यस बलत मगधराजा सेनीय विम्बिसार 'शिर नुहाउँछु' भनी तपोदामा नई "आर्यहरूले नुहाउन नसिद्धाए-सम्म नुहाउन" भनी सम्मानपूर्वक एक ठाउंमा परिचरहे । भिक्षुहरू रातपहच्छेलसम्म नै नुहाइ-रहे । अनि मगधराजा सेनीय विम्बिसार विकाल-मा (राती) शिर नुहाई, नगरद्वार बन्द भएकोले नगरवाहिरै बसी, विलेपन नै नमेटिएको मुख लिई, सबेरै भगवान् हुनुभएको ठाउंमा गए । त्यहाँ पुगेपछि भगवान्लाई अभिवादन गरी एक छेउमा बसे । एक छेउमा बसेका मगधराजा सेनीय विम्बिसारसँग भगवान्ले सोच्नुभयो—

"महाराज ! किन यति सबेरै, विलेपन नै न मेटिएको मुख लिएर आउनुभएको ?"

अनि मगधराजा सेनीय विम्बिसारले बितेको घटनाको कुरा विन्ति गरे । भगवान्ले मगधराजा सेनीय विम्बिसारलाई धार्मिक कथाद्वारा सन्द-शित, सम्प्रतिष्ठत, समुत्साहित तथा सम्प्रहरित गराउनुभयो । मगधराजा सेनीय विम्बिसार पनि

भगवान्को धार्मिक कथाद्वारा सन्दर्शित सम्प्रति-ष्ठित, समुत्साहित तथा सम्प्रहरितभई आहुनबाट उठी भगवान्लाई अभिवादन तथा प्रदक्षिणागरी फक्केर गए ।

त्यसपछि भगवान्ले यसै सन्दर्भमा, यसै प्रकरणमा भिक्षुसङ्गलाई एकत्रितपारी, भिक्षुहरू-सँग सोच्नुभयो—

"भिक्षु हो ! साँच्चै हो के, भिक्षुहरूले राजा-लाई देखेर पनि प्रमाणको रूपाल नराखी नुहाइरहेका ?"

"भगवान् ! साँच्चै हो !"

अनि भगवान्ले नित्या गर्नुभयो—...कस-री ती मोघ भिक्षुहरू राजालाई देखेर पनि प्रमा-णको रूपाल नराखी नुहाउन सकेका ! यस कार्यद्वारा न अप्रसन्न हुनेलाई प्रसन्न पार्न सवछ, न प्रसन्नहुनेलाई नै बडी प्रसन्नपार्न सवछ,... । अतएव यो शिक्षा पद सिवनु—

"जो भिक्षुले दुईहप्ता भित्र नुहाउँछ उसलाई पाचितिय (दोष) लानेछ ।"

एकदिन देवदत्त (भिक्षु) अजातशत्रु राज-कुमार भएको ठाउंमा गई अजातशत्रु राजकुमार-लाई यस्तो भने—

"हे कुमार ! अघि मनुष्यहरू दीर्घायु हुन्थे,

आजकल अल्पायु हुन्छन् । शायद कुमार छँदा  
नै तिमी मृत्यु हुन पनि सक्छौ । त्यसैले, हे  
कुमार ! तिमीले आफ्नो पितालाई हत्या गरी  
राजा होऊ, म भगवान्लाई हत्या गरी बुझ  
हुनेछु ।”

अनि अजातशत्रु राजकुमार ‘आर्य देवदत्त  
महान् ऋद्धिवान्, महान् आनुभाव सम्पन्न हुनु-  
हुन्छ, आर्य देवदत्तले जान्दछन् होला’ भनी  
विचार गरी तिघ्रामा शस्त्र बाँधी मध्यान्न सम-  
यमै भयभीत, उद्वेग, संशक्ति, उत्स्त भएकै  
गरी अन्तःपुरमा पसे । अन्तःपुरका अङ्गरक्षक  
हाकिमहरूले अजातशत्रु राजकुमारलाई मध्यान्न  
समयमै भयभीत, उद्वेग, उत्त्रास भएकैगरी  
एकासी अन्तःपुरमा पसेको देखेर समाते । खोज  
तनासगर्दा उनीहरूले तिघ्रामा शस्त्र बाँधि-  
राखेको पाए र अजातशत्रु राजकुमारसँग सोधे-

“हे कुमार ! तपाईं के गर्न चाहनुहुन्छ ?”

“वाबुलाई मार्न चाहन्छु ।”

“कसले प्रोत्साहित गन्यो ?”

“आर्य देवदत्तले ।”

(क) यो कुरा सुनी केही महामात्यहरूले  
यस्तो राय व्यक्त गरे – “कुमारलाई पनि मार्नु  
पर्छ, देवदत्तलाई पनि मार्नुपर्छ र सबै भिक्षुहरू-  
लाई पनि मार्नुपर्छ ।”

(ख) केही महामात्यहरूले यस्तो राय  
व्यक्त गरे – “भिक्षुहरूलाई मार्नु हुन्न । भिक्षु-  
हरूले कुनै अपराध गरेका छैनन् । कुमारलाई र  
देवदत्तलाई मार्नुपर्छ ।”

(ग) केही महामात्यहरूले यस्तो राय व्यक्त-  
गरे – ‘न कुमारलाई मार्नुहुन्छ न त भिक्षुहरू-  
लाई नै मार्नुहुन्छ किन्तु राजालाई विन्ति गर्नु-

पर्छ । राजावाट जस्तो आज्ञा हुनेछ त्यसै  
गर्नुपर्छ ।”

अनि ती महामात्यहरू अजातशत्रु राज-  
कुमारलाई साथमा लिई मगधराजा सेनीय  
विम्बिसार कहाँ गए । त्यहाँ पुगेपछि मगधराजा  
सेनीय विम्बिसारलाई यो कुरा विन्ति गरे –

“हे भणे ! महामात्यहरूको के राय छ नि ?”

(क) “महाराज ! केही महामात्यहरूले  
यस्तो राय प्रकट गरे – कुमारलाई पनि मार्नु पर्छ तथा सबै भिक्षु-  
हरूलाई पनि मार्नुपर्छ ।” (ख) केही माहामात्य  
हरूले- यस्तो राय प्रकटगरे – ‘भिक्षुहरूलाई मार्नु  
हुन्न । भिक्षुहरूले कुनै अपराध गरेका छैनन् ।  
कुमारलाई र देवदत्तलाई मार्नु पर्छ ।’ (ग) केही  
माहामात्यहरूले यस्तो राय प्रकट गरे – ‘न कुमार  
लाई मार्नु हुन्छ, न देवदत्तलाई मार्नु हुन्छ, न  
भिक्षुहरूलाई नै मार्नुहुन्छ; किन्तु राजालाई  
विन्ति गर्नुपर्छ, राजावाट जस्तो आज्ञा हुनेछ  
त्यस्तै गर्नुपर्छ ।’

, “हे भणे ! बुद्ध, धर्म तथा सङ्ख्येके गरेका  
छन् र ? के दोष छ र ? भगवान्ले राजागृहमा  
देवत्तको बारेमा पहिले नै प्रकाश गरि सक्नुभएकै  
छ-‘अधि देवदत्तको अकै स्वाभाव (प्रवृत्ति)  
थियो, अहिले अकै स्वाभाव छ । देवदत्तले काय,  
ववन तथा मनले जो काम गर्नेन् त्यो बुद्ध, धर्म  
तथा सङ्ख्य भनी संक्षनुहोन्न; केवल देवदत्त नै  
संक्षनुपर्छ ।’ अनि जुन महामात्यहरूले –‘कुमारलाई  
पनि, देवदत्तलाई पनि तथा भिक्षु-सङ्ख्यलाई  
पनि मार्नुपर्छ’ भनी राय प्रकट गरे त्यस्तालाई  
तिकम्मागरि दिए । अर्थात् अपदस्थ गरिदिए ।  
जुन महामासहरूले --‘भिक्षुहरूलाई मार्नु हुन्न,

भिक्षुहरूले कुनै अपराध गरेका छैनन् किन्तु राजकुमार र देववत्तलाई मार्नुपर्छ' भनी राय प्रकट गरे त्यस्तालाई नीचस्थानमा राखिदिए । अर्थात् श्रेणी घटाइदिए । जुन महामात्यहरूले —‘न कुमारखाई मार्नुहुन्छ, न देवदत्तलाई मार्नुहुन्छ, न त भिक्षुहरूलाई तै मार्नुहुन्छ; किन्तु राजालाई विन्ति गर्नुपर्छ । राजाबाट जे आज्ञा दुनेछ त्यस्तै गर्नुपर्छ’ भनी राय प्रकट गरे त्यस्तालाई उच्च-

स्थानमा राखे । अर्थात् पद बढाइदिए । यसपछि मगधराजा सेनीय विभिसारले कुमारसंग सोधे:-

“हेकुमार ! किन तिमीले मनाई मार्न चाहेको ?”

“देव ! मलाई राज्य चाहियो ।”

“हे कुमार ? यदि तिमी राज्य चाहन्छो भने, ल त्यो, यो राज्य ।” भनी अजातशत्रुलाई राज्य सुमिपदिए ।

२५३२ औं

## बुध्द-जयन्तीको सुखद उपलक्ष्यमा

हार्दिक शुभकामना

# कृष्ण पाउरोटी प्रा. लि.

कमलपोखरी, काठमाडौं ।

(लीकर) भास्कर को ४-११४५२, ४-१००६७

फोन ४-११४५२, ४-१००६७

बांलाक, लुधंक छापयायगु ज्या यानादीमासा लूमकादिसं-

जोनहुँ—हाली ४८ ली डिप्पा

जोनहुँ—हाली ४८ ली डिप्पा

जोनहुँ—हाली ४८ ली डिप्पा

जोनहुँ—हाली ४८ ली डिप्पा

बुद्धसंवत्-२५३२ ली—डिप्पा

“नेपाल प्रेस”

हृदया लसताय भित्रमा

शुक्रपर्थ, काठमाडौं ।

फोन नं २-२१०३२

# बौद्ध झण्डा

कित्तिग्रह ५६५६ किन्तु संस्कृत  
भिक्षु सम्बन्धक ज्योति  
सुमङ्गल विहार, लालितपुर

भगवान् बुद्धद्वारा प्रतिपादित बुद्धधर्मको प्रचार  
प्रसारमा ठाउँ ठाउँमा बुद्ध झण्डा फहराइरहेको हामी  
देख्छौं । त्यस बौद्ध झण्डा पाँच रंगका छन् ।

त्यसमा पाँच रंगको एकात्मकताको रूपमा अर्को रंग  
छ । बुद्धको शरीरबाट फैलिने छ, रशिमहूँको वर्णलाई  
यसले साकार रूप दिएको छ । बुद्धको न्यायपूर्ण संवर्ष  
र करुणामय उद्धारका समय छ, वर्णको रशि फैलाइन  
वर्णन त्रिपटकमा जहाँत्हौँ पाइन्छ । छ रशिमको त्रिचित  
रूप गोलाकार हुन्छ र नेपालमा पनि यसको प्रचलन  
छ । यस्तै गोलाकार रशिमलाई झण्डामा लम्बाकार  
गरिएकोछ । बौद्ध झण्डाका रंगहरू हुन्-  
आकाश रंग, पहेलो रंग, रातो  
रंग, सेतो रंग, र बलेजी रंग । अनि आकाश  
रंगदेखि सबै रातो ढुको जोडिएको एक रंग । अब  
हामी बौद्ध झण्डाका अथवा छ वर्ण रशिमका भावना-  
त्मक सम्बन्धलाई बुद्धको शरीरमय प्रतीकबाट केही  
अर्चा गढ्दौँ ।

१. आकाश रंग जुन सबभन्दा माथि हुन्छ, बुद्धको केशको  
प्रतीक हो ।

२. पहेलो रंग बुद्धको चीवरको अथवा मुवर्णमय शरी-  
रको प्रतीक हो । मगथ राज्यमा धानबाली रंगप्रति  
आकर्षित भएर बुद्धले त्यही रंगको चीवर रुचाउनु  
भएको वर्णन विनय पिटकमा पाइन्छ ।

३. रातो रंग बुद्धको रुपको प्रतीक हो जसले दार्शनिक

एवं वैचारिक ज्ञानिको भावनालाई पनि दर्शाउन्छ ।  
पर्याप्त उचाई तथा सन्तुलित रूपमा हृष्टपृष्ठ भएको,  
शान्ति निष्पाप र निश्चलताले पुष्ट्याइएको रुपतको  
तैज भएको शरीर अत्यन्त बाकर्यक छ ।

४. सेतो रंग बुद्धको अस्थि भर्वात् हाडको प्रतीक हो ।  
चालीस बटा श्वेत दम्भ अत्यन्त प्रसिद्ध छ। बुद्धमो  
महापरिनिर्वाणपछि वहाँको दाह संस्कारबाट लगेको  
अस्थिपृजलाई बैशाली, अपिलवस्तु, अलेकण, राम-  
ग्रामपाल, वेददीप, राजगृह एवं कुशीनगरका राजा-  
धिकारीहरूले भगवान् बुद्धको पवित्र अस्थिधातु आ-  
आपसमा भाग गरी लिएका थिए । अशोकले फेरि  
यी स्तूपस्थित अस्थिधातुलाई भज्ञ सयकडौं स्तूपमा  
प्रणिधान गराए । आज उन अस्थिभातु युक्त चंत्य  
बौद्ध जगतमा सबैबोध मानिन्छ ।

५. कलेजी रंग भगवान् बुद्धको हृदयको प्रतीक हो । बुद्ध  
जब आफूलाई बुद्धोदनका सामुद्रे दीपकरादि बुद्ध  
बंशको व्यक्ति माशु हुन्छ तब स्वतः वहाँको हृदय  
मूल्यांकन बंशगत वा मानवीय रूपमा गर्न अनुचित  
भएको बोध हुन्छ । ‘तथागत हृदय’ नामक प्रसिद्ध  
पुस्तकमा अति भौतिकबाद र अति आध्यात्मिकबाद-  
को दीचका हेतुबाद अथवा प्रतीत्य समुत्पातबादलाई  
ईंगित गरेको छ । बुद्धको कण्डासंग सम्बन्धित  
बुद्धको शरीरसँग भएको तादाम्य यस झण्डाले देखा-  
एको छ ।

X

“बुद्धको देश नेपालमा म एकपल्ट जरूर आउनेछु....”

- घनश्याम राजकणिकार

पश्चिम जर्मनीको जारबुखेन शहरमा म एक महिना बस्दा पाँच दिनको छुट्टी मनाउन नजोबको भव्य शहर प्यारिसमा दोश्रो पटक पुगे । हुन त प्यारिसमा पहिलो पल्ट पुग्दाको यात्रानुभव मेरो पुस्तक ‘विदेशको यात्रा स्वदेशको सम्झनामा समावेश’ भएको छ, तर पहिलो पल्टको प्यारिस भ्रमणमा जुन जुन ठाउँमा गएको थिए दोश्रो पटक त्यही शहरमा पुग्दा ती गइसकेका ठाउँहरूमा गइन र यस पटकको यात्रानुभव र यात्रानुभूति पहिलेको भन्दा बेले पनि थियो ।

आज फ्रान्स थूरोपको महत्वपूर्ण विन्दुहरूमध्ये एक हो भने राजधानी प्यारिस त कृत यसको मुटु नै । फ्रान्सको विगत वर्षको गौरवमय इतिहास, उज्ज्वल भविष्यका संकेतहरू, उत्कृष्ट वास्तुकला तथा चित्रकला र शृंगार र संयुक्त छिलिमिलि जीवनका कांकोहरू हेर्नु, देखनु र सुन्नु छ भने प्यारिस ने पुग्नुपछ भन्दैन् । त्यसैले हो कि कुनि चंसारभरिका पर्यटकहरू, जिन्दगीमा सकेबाजी भए पनि प्यारिसको भूमिमा पाइला हाल्य लालायित हुन्छन् । यस्ता के शहर प्यारिसमा केही दिनसम्म बसेर ठाउँ ठाउँ घुमेर हेरेइ आश्चर्यचकित हुनपाउने सौभाग्य मैले पनि

पाएको छु । त्यहाँ छउन्जेल मैले कोही कुनै नेपालीसँग भेटधाट गर्न पाएको थिइन । कहाँसम्म भने आफ्ने देशको राजदूतावाससम्म गइन । तर त्यहाँ एकजना अंग्रेज मित्रसँग भेट भयो । केही वर्षअघिदेखि काठमाडौंमा वसोबास गरिरहेका ती अंग्रेज मित्रको नाम हो मिष्टर जोहन । म प्यारिसमा हुँदा उनी केही दिनको, निमित्त प्यारिस आउने खबर पाएँ मैले काठमाडौंबाट । सोचेर हेर्दा म कस्तो ठाउँको मान्द्ये कहाँको मान्द्येसँग मेरो मित्रता हुनु फेरि कुन ठाउँमा आएर उनीसँग भेट हुनु -- संयोग संयोग हो यो मेरो । उनीसँग प्यारिसमा भेट्दा पनि मलाई लगत्तै एक दिन उनले डिनर पार्टीमा बोलाएका थिए । त्यसवेला त्यो पार्टीमा उनी, म आफै, अरु तीनजना अंग्रेजहरू, एक जोडी फेन्च दम्पती थियों । त्यहाँ त्यस पार्टीमा हामीले रोजी-रोजी खानाहरू खाँदैथियों पिउने कुराहरू पनि जसलाई जति मनपछ बाँडिदै थियों । वातावरण नौलो भए पनि रमाइलो अनुभव हुँदैथियो । सबैले आ-आफ्नो डम्फ बजाउँदै गरमागरम गफ गर्दैथिए । कोही सामाजिक विकास सम्बन्धी आफ्ना विचारहरू प्रकट गर्दैथिए, त कोही राज-



२५३२ औं बुद्धजयन्तीको सुखद उपलक्ष्यमा समर्पत शान्ति प्रेमीमा हार्दिक

शुभकामना व्यक्त गर्नु का साथे रामो, भरपर्दो नेपालमा बनेको एभरेट टेलिभिजन र अन्य

विदेशी टेलिभिजन तथा भीडियो, ईलेक्ट्रोनिक सरसामान, ब्यासेट, रेडियो तथा माईक किन्न

वा भाडामा लिनु परेमा सम्पर्क राख्नु हुन विनम्र अनुरोध गर्दछौं ।

## शाक्य इलेक्ट्रोनिक

फोन: २२३१५४, २-२५१५४

न्यूरोड, काठमाडौं ।

मंत्री शिशु विद्यालय; छाउनी

२५३२ औं बुद्ध जयन्तीको उपलक्ष्यमा

हार्दिक शुभकामना द्यक्त गर्दछ ।

साथे यो एक आवासीय प्राइमरी स्कूल हो, जहाँ स्वदेशी र विदेशी अनुभवी शिक्षकहरूद्वारा पठन पाठन हुन्छ । अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा अनुभवी बाल विशेषज्ञहरू द्वारा नर्सरी के.जि. देखि योग्य तालिम दिइन्छ । आपना बाल बालिकाहरूको आपनो संरक्षित तथा युग सुहाउँदो सचिव्यको लागि यो स्कूल तपाईंहरूको स्वागत गर्दछ ।

न्हुँछेबहादुर बज्राचार्य

संस्थापक तथा प्रधानाध्यापक

मैत्री शिशु विद्यालय

तीतिमा आपनो मन्तव्य प्रष्ट पाईचिए। एवं-  
रोतले विभिन्न विषयमा टाकन टुकन कुराकानी  
हुईथियो। सबै आ-आपनो डम्फू बजाउनमा  
तल्लीन थिए। लगतै संसारका विभिन्न धर्मको  
विषयमा पनि चर्चा चल्यो। यही मोकामा मैले  
आपनो देश र जातिको नाक ठड्याउने मनसा-  
यले बुद्ध र बुद्धधर्मविषयक आपनो अल्पज्ञान नै  
भए पनि प्रस्तुत गरें। केहीले नयाँ कुरा आहा  
पाए क्यै गरे। तर इण्डोनेशियाका मिष्टर  
वानवाडले मेरो भनाइलाई सीधा खण्डन गरेर  
बुद्ध भारतीय हुन् र यो धर्मको उत्पत्ति स्थल  
भारत हो भने। उसको यो भनाइले मलाई  
भित्रभित्र आक्रोश चले पनि मैले बडो संयमित  
बनी हेर्नुस् बुद्धको जन्म भारतमा होइन नेपा-  
लको लुम्बिनीमा भएको हो। बुद्ध नेपाली विभू-  
ति हुन्, भारतीय होइनन्। हो, ज्ञान र मुक्तिको  
खोजोमा ठाउँ ठाउँमा चहार्देव आखिर भारतको  
बुद्धगयामा पुगेर उनले त्यहाँ बुद्धत्व प्राप्त गरेका  
हुन् र त्यहाँवाट आपनो धर्म- प्रचारको सिल-  
सिनामा भारतका कुनाकाच्चा भ्रमण गर्दे  
हिँडेका हुन्। अन्तमा ८० वर्षको उमेरमा उनले  
भारतकै कुशिनगरमा निर्वाण प्राप्त गरेका हुन्।  
तर भारतमा ज्ञान प्राप्त गर्देमा बुद्धलाई भार-  
तीय भज्ञ मिल्दैन। यस्तो हो भने म पनि जर्मन  
हुने भए किनकि मैले त्यहाँ केही ज्ञान हासिल  
गर्दैछु भने अब म जर्मन हुने भए भन्ने मेरो-  
भनाइले हो कि कुन्ति त्यहाँका मानिसमा एक-  
पल्ट फेरि हाँसोको फोहरा कुट्टो। तर यो  
हाँसोमा केही प्रौढता भए जस्तो लाख्यो, तैपनि  
वानवाड मर्स्ग सहमत भएनन्। म तपाइँको  
कुरा मान्दिन भनेर उनले सफा भने। यहाँन्जेल

मलाई पनि केही रन्को चिदिसकेको थियो र  
मैले— “तपाइँ मान्नोस् नमान्नोस् त्यस विषयमा  
मलाई केही भन्नुछैन। तर बुद्ध नेपाली हुन्,  
उनी नेपालमा जन्मेका महामानव हुन्, यसको  
लागि जे किरिया खानुपरे पनि तथा जति बाजि  
राखनुपरे पनि म तयार छु “ भने। यस्तो मूढे  
कुरा गरेर आफ्नो हकप्रति दृढ हुनुबाहेक म संग  
त्यसबेला अरु कुनै चारा थिएन। मलाई त्य-  
वेला आफ्नो मौलिक हकवाट विमुख हुनु  
देशद्रोही हुनु हो जस्तो पनि लाख्यो।

केही बेरविछि त्यस पार्टीवाट विदावाजी  
भयो। तर मेरो मन सान्हे गन्हुगा भइरहेथ्यो।  
नेपाल र नेपालीको अस्तित्व नै नभएको जस्ता  
लघुताभासले मलाई केही दिनसम्म सतायो।  
समयको पाँग्रो घुम्दैगएपछि कालान्तरमा त्यो  
हीनभावना सेलाउंदे त गयो तर जर्मनीको ठाउँ  
ठाउँमा जाँदा मैले नेपालको परिचय दिदा “ बुद्ध  
जन्मस्थल नेपाल ” भनेर हिँडे। म जस्तो एकलो  
नेपालीले त्यसबेला त्यहाँ त्यतिबाहेक अरु गर्न  
सम्मने नै के थियो र ?

स्वदेश फर्केर आइसकेपछि जिवनको गति-  
क्रममा उपर्युक्त पार्टीमा खप्नुपरेको लघुताभास  
एक किसिमले बिसिसकेको थिए। करीब एक-  
डेढ वर्षपछि मैले अचानक एउटा सानो पत्र पाँए  
इण्डोनेशियाबाट उही वानवाडले पठाएका  
रहेछन्। त्यस पत्रमा वानवाडले क्षमा याचना  
गर्दै लेखेका रहेक्कन— “ मिष्टर राजकर्णिकार,  
तपाईं नै ठेक हुनुहुन्छ, तपाईंको देश महान् हो,  
बुद्धको देश नेपालमा म एकपल्ट जरूर  
आउनेछु....।



# संघाराम एक परिचय

संघाराम क्रिस्टोफर ब्राउन क्रिस्टोफर ब्राउन

- भिक्षु मैत्री

संघाराम भिक्षु तालीम केन्द्रमा श्रीलंकाका आयुर्वेद सम्बन्धी मानवीय मन्त्री W. J. M. लोकुबण्डारको सम्मानमा आयोजित स्वागत समारोहमा केन्द्रका व्यवस्थापकले दिनुभएको भाषणबाट उद्धृत गरिएको केही अंश ।



भिक्षु मैत्री

संघाराम भिक्षु तालीम केन्द्र काठमाडौं दिल्ली क्षेत्रपाटीको ढल्कोमा छ । त्यो ठाउँमा सांस्कृतिक परम्परा अनुसार दाह गर्न नहुने साना साना वच्चाहरूका लाश गाड्ने गरिन्थ्यो त्यसैले त्यस इथानलाई स्थानीय भाषामा भचागाः भन्ने चलन छ । नेवारी भाषामा मचागाः भनेको वच्चाहरू गाड्ने ठाउँ हो । पहिले त्यस ठाउँमा सर्व खोजी त्यसलाई मारी कुनै एक समूहको भोज खाने चलन थियो । संघाराम बनाउने कुरा हुँदा सम्म पनि त्यस्त थियो । त्यो पर्हि जग्गान्ते थियो ।

त्यो इथानमा भिक्षु तालीम केन्द्र बनाउने क्रममा द्वारिकादास श्रेष्ठ र रत्नमाया शाक्य (व्वाद्वाहामयजु) को ठूलो भूमिका छ । त्यस स्थानमा परिवेण (विद्यालय) बनाउनको लागि बडा तथा नगर पञ्चायतबाट अनुमति प्राप्त भएर पनि म सहित दाताहरूले अनेक कष्ट मोम्बुपरेको थियो ।

म सन् १९६० मा श्रीलंकामा पढ्देथिए र श्रीलंका रेडियोमा सम्पादक भै नेपाली कार्यक्रम चलाउँदै थिए । त्यस बेला मेरा पृथ्ये गुरु आचार्य अमृतानन्द महानायक महास्थविर पनि अस्वस्थ भै उपचारको लागि श्रीलंका मै हुनुहुन्थ्यो । त्यसबेला मेरा अग्रज भिक्षु अश्वघोष महास्थविरले एउटा पत्र पठाउनुभयो । नेपालमा एउटा परिवेण खोल्ने विचार साकार हुन लागेको छ । तुरहन्ते नेपाल आउनुपर्यो । त्यो पत्र लिई म आफ्ना गुरु महानायक महास्थविर कहाँ पुगें । वहाँले भन्नुभयो - तिमीङ्गरु दुइजनाले मात्र यो काम गर्ने कठिन छ । अर्को कुरा नेपालमा परिवेण स्थापनाको लागि जनशक्ति नै पुगेको छैन । जे होला होला भनेर त्यो काम शुरू गर्ने विचारले श्रीलंकाका सर्व काम छाडी १९६० डिसेम्बर २८ तारिकका दिन म नेपाल आइपुगें । यहाँ आएर हेर्दा एकछिनको लागि म अस्किए कारण त्यहाँ एउटा सानो हल मात्र बनाउँदै थियो । त्यो पनि पूरा भएको थिएन । भित्र आउने

बाटो थिएन। कोहरले भरिपूर्ण थियो। खुट्टा राख्ने  
ठाउँ थिएन। म मेरो प्रथम बर्षावास त्यहीं बसे।  
दाताहरूले थ्रढा तथा माया स्नेहले खाने थ्यवस्था  
गरिदिए। तर त्यो खाना खाएर हात चूट्ने, मुखधूने  
आदि कामको लागि पानीको अभाव थियो। पाइखाना  
थिएन। त्यसको लागि कि त आनन्दकुटी या धर्मकीर्ति  
पुनुपथ्यो। बर्षावासको समय भित्रमा वरिपरिका  
केही मानिसहरूसँग मेलमिलाप हुन सक्यो। त्यहीं बेला  
दशजना केटाहरूलाई ल्याई मिथु तालीम दिखे कार्य  
भयो। दोश्रो सालमा ती दशजना केटाहरूलाई आमणेर  
बनाउने कार्य सफल भयो। त्यसबेला त्यस केन्द्रका  
अध्यक्ष अध्यत्रोष महास्थविर र सुपरिवेक्षक म थिए।  
त्यति बेलासम्म एउटा सानो बुद्ध मन्दिर, दुइवटा  
हल (हालको कक्षा कोठा) र दुइवटा पाइखाना (अस्था-  
यी) तयार भयो। त्यसपछि विस्तारे अन्य घर तथा  
पाइखाना बनिंदे गयो।

१६८२ मा अक्षर जानेका तथा नजानेकालाई बटोई  
गर्ने एउटा कक्षा संचालन गर्दै। साथै परिवासिको केन्द्र  
पनि बनाए। त्यो बेला नेपाल बौद्ध वरियति सहयोग  
समितिको स्थापना गराउने व्यक्ति भएको नाताले म  
आफै समितिको सचिव पदमा थिए। वरिपरिका  
बच्चाहरू करीब ३५/४० जन। जित पढ्न आए। त्यस  
कार्यले भर्दा वरिपरिका ती बच्चाहरूका अभिभावकहरू-  
सँग मेरो बनिष्ठता बढाउन सक्यो। हप्ताको एकबोधि  
हुने पूजाका पनि उनीहरूले अथाशक्य झाग लिए।  
अमाघवज्ञ त्यतिबेलासम्म हार्मीले सरकारको तर्फबाट  
जम्मा उपभोगको अनुमति गाउन सकेको थिएन र बौद्ध  
बीचमा अनेक कष्ट भएंग गर्नुपन्थ्यो। त्यहीं बेला म  
अचानक अनन्दकुटी दिहास्को काममा बढी खट्नु

पन्थ्यो कारण म आनन्दकुटी विहारगृठीको सदस्य-  
सचिव पदमा निर्वाचित मएको थिए। त्यसबेला आनन्द-  
कुटी विहारगृठीको मुख्यपत्र आनन्दभूमि मासके पतिको  
को ध्यवस्थापक पनि भए। लिखित अनुमति अनुमति नहुँजेल  
त्यो स्थानमा काम गर्नु सजिलो छैन भनी अध्यक्ष  
अध्यत्रोष महास्थविरले आमणेरहरूलाई बनेपामा लानु  
भयो। संवाराममा बस्ता मिथुहरू र शिक्षकहरूको  
तर्फबाट जुन सहयोग पाइएको थियो। बनेपामा त्यस्तौ  
सहयोग पाउन सकेन र सरेकारी स्कूलको शरण लिनु  
पन्थ्यो। यता सधाराम ठडाराम हुन पुग्यो। उताँ  
धर्मको पढाइ हुन सकेन। शिथिलता बढ्यो। पछि  
गएर उच्च शिथाको लागि ती आमणेरहरूलाई श्रीलंका  
पठायो। यता दुई वर्ष जति बाहिरी बातविरेण सधा-  
रामको शिथिलता देखेतपनि विनी काम केही मावा-  
मा पूरा गर्न सक्यो। जग्मा सम्बन्धमा नगर पचायत-  
बाट लिखित अनुमति, नापी, अखिल नेपाल मिथु  
महासचिवको अनुमति तथा प्रैरणा ग्राहत भयो। त्यति भै  
सकेपछि एउटा संचालक समितिको गठन गर्न सकियो।  
जुन यस प्रकार छ -

संरक्षक: आचार्य मिथु अमृतानन्द महात्रीयक श्रीहास्थ-  
विर।

संत्ताहकार: मिथु अनिहंद महास्थविर, अखिलयार्द-  
दुरुपयोग निवारण आयोगका आयुक्त इच्छा-  
हरू वज्राचार्य, माननीय र. प. स. प्रेम  
बहादुर शाक्य, नेपालका लाभि श्रीलंकाका  
बैतत्तिक महाबाणीज्यद्वन्त कर्णि शाक्य।

बच्यक्ष: मिथु अध्यत्रोष महास्थविर  
उपाध्यक्ष: विक्तु शानपूर्णिक महास्थविर, लोकदर्शन  
वज्राचार्य, र द्वारिकादास प्रेष्ठ

ध्येयरथापिकः भिक्षु मैदी, ध्यवस्थापन सहयोगी रत्न-

माया शास्त्र

सुपरिवेक्षकः गिर्थ सुशोभन, कोषध्यक्ष धर्मदास ता-

ग्राकारे

सदस्थृत्यमा असगारिका धर्मवती, माणिकरत्न कंसा-  
कार र मुवण्ड शास्त्र

समिति गठन भएको लगत्त पछि पुनः दशजना कुलपुत्र-  
हरूलाई श्रामणेर बनाइयो । अहिले त्यहाँ अध्ययन  
अध्यापन कार्य भैरहेको छ । हाल त्यहाँ आवासीय  
तीन भिक्षुहरू अश्वघोष, मैदी र सुशोभन शिष्यक हुन्-  
हुन्छ । समिति गठन भएकै दिन एउटा अक्षयकोषको  
पनि स्थापना भयो जसको लागि विहारकी दाता मा-  
रत्नमाया शास्त्रले रु. १,११,१,११/- (एक लाख-  
एघार हजार एकसय एघार) भन्दा दिनभएको थियो ।  
विहार दान गर्न दाताबाट शुरू भएको उक्त कोषका  
लागि हालसम्म निम्न दाताहरूले चन्दा अपेका छन्-

श्रीमती कुमारी मयूर र धर्मलक्ष्मी शास्त्र क्वावहा:

- १०१०१/-

श्रीमती नन्दकुमारी मानन्धर, ठमेल - ११००१/-

श्रीमती चन्द्रमाया उपासिका, मच्चली - ११,०००/-

धर्मदास ताम्राकार, खेतपाटी - १०,०००/-

माणिकरत्न कंसाकार, ज्याठा - ५,००१/-

सुश्री रामलक्ष्मी मानन्धर, खेतपाटी - ५,००१/-

अनगारिका धर्मावतो, धर्मकीर्ति - ५,००१/-

रत्नबहादुर उपासक, बागबजार - ५,०००/-

सानुरथन स्थापित, ज्याठा - ५,०००/-

सानुमाया वंचा - १,००१/-

कृष्णप्रसाद श्रेष्ठ, धुलिखेल - ११११/-

भिक्षु अनिष्ट - ५,०००/-

११५३१८/-

श्रीलंकाका पूज्य कोटुगोड धर्मावास महास्थविरले  
साताँ पटकको इप्सा नेपाल पाल्नुभएको बेला संघा-  
राम मै वहाँलाई बास राखिएको थियो । त्यस बेला  
देखि त्यहाँ निकै प्रभाव पुन गएको थियो ।

मलाई आज जस्तै याद छ । आजमध्दा करीब ४

बर्ष अगाडि मेरो नेतृत्वमा नेपाली तिर्थयात्रीहरूको एक  
टोलो श्रीलंका गएको थियो । त्यस टोलीको सम्मानमा  
कोलम्बो शहर नजिकै कोटुगोड धर्मावास महास्थविर-  
ज्युको विहारमा आयोजित स्वागत समारोहमा हाम्रा  
माननीय मन्त्रीज्यूले मन्त्रुभएको थियो । कपिलवस्तुका  
राजा शुद्धोदनका भाइ अमितोदनका छोरा पण्डु शाक्य-  
की छोरी महकच्चायना राजकुमारीको विवाह श्रीलंका-  
का पण्डुसदेव राजकुमारसँग भएको थियो । त्यसपछि  
३/४ पुस्तासम्म त्यो क्रम चल्यो । त्यो क्रम धार्मिक,  
राजनीतिक, सांस्कृतिक आदि दृष्टिकोणले बृद्धि हुँदै  
गयो । आजसम्म पनि त्यो परम्परा छुटेको छैन ।  
भगवान् बुद्धको धर्म श्रीलंकामा रहो । त्यसकारण ४०  
जना भन्दा बढी नेपाली श्रामणेरहरू श्रीलंकामा अध्य-  
यनरत छैन र आज पनि पुर नो पण्डुवसदेव र भद्रक-  
चन्द्रायनाको जस्तो सम्बन्ध गासे कस्तो होला भनी  
मन्त्रीज्यूले प्रस्ताव राख्नुभएको थियो । त्यो बेला मैले  
भनेको थिए । त्यो काम गृहस्थीहरूले गर्नुपर्ने हो ।

हामीले गर्नु हुने होइन । भिक्षुको नाताले हामीले गर्न  
सक्छैन । तर धार्मिक तबरने हामी सम्बन्ध बढाउन  
सक्छैन । त्यहो कुरा आजपनि दोहराउन चाहन्दै ।

त्यस संघाराम भिक्षु तालीम केन्द्रका लागि गरीब  
नेपालीहरूबाट चन्दा र अनुदान अति ने मुस्किलले  
प्राप्त हुन्छ । त्यसको लामि अनन्दकुटी विहारगृठी-  
बाट मासिक रु. ५००/- र केही अन्य व्यक्तिहरूबाट  
रु. २००/१५० आदि अनुदान पाइने भएको छ । यतिले  
मात्र परिवेश बलाउन सजिलो कार्य होइन । ता पनि  
कुनै प्रकारले चलिरहेकैद ।

## धर्ममा भोजनको स्थान

- श्रुतराज शावद्य

तरनसेव

विद्यालय कलाम

### भोजनको महत्व-

सत्य एवं मोनव धर्म नै जीवनोपयोगी धर्म हुँदछ । धर्म मनु नै घारेण गर्न लाई हुँदछ । धर्म लाई बाणी विजासे एवं दुष्टि विलासको लागि भाव ग्रहण गरिन्छ भने ह्यस प्रकार प्रहण गरिएको धर्मले मानव ध्यवहारमा कुनै परिवर्तन ल्याउन सक्दैन । धर्म आपने ठाउँमा रहन्छ, मानव दुख बैचमो र अशान्तिको भुवरीभा छतपटाइरहन्छ । “सध्व पापस वकरण....” सबै प्रकारको पापकर्म नगर्नुन धर्म हो । परे प्राणीलाई दुख हुने कुनैकार्ब नशी, सुख हुने कार्य गर्नुने धर्म हो । सबै प्राणीहरु प्रति भूमि, करुणा भाव रोल्नु पर्न्छ । चतुरध्युमि विहार अस्तर्गत करुणा, मैत्री, सुदिता र उपेक्षा आवलाई अंगोकार परी, चित परिचुद्ध गर्ने जानुपर्न्छ । चित परिचुद्ध गर्ने भावामा तिए उम्मुख हुनुपर्न्छ । इसै वीसै वर्ष धार्मिक उद्दैश भवण भजन, धर्म साकंडोके मोनव ध्यवहारमा ल्याउन सकेको परिवर्तन, इमन्दारो एवं युद्ध रूपमा गरिएको केहो समयको छ्यान साक्षात्से ह्योउन संभव हुँदछ । धर्मलाई चुद्ध रूपमा धारण गर्ने कियामा विभिन्न धरिस्थितिहरु र तत्वहरूले ब्रह्माव बोइदछन् । यो तत्वहरु मध्ये भोजन पनि एक तत्व हो जसले धर्म ब्राह्मणमा ठूलो प्रभाव खार्दछ ।

भोजन (खाद्य) भानव शरीरलाई पैरमाण्यक हु छ । भानवलाई नियन्ति रूपमा सञ्चालन गर्ने जुन शक्तिको खाचो पर्दछ, यो खाद्य पदार्थबैट प्राप्त नरिन्छ । शरीरको विभिन्न अवयवहरूको रस्त्व विकास एवं सक्रिय राले विभिन्न पोषण तत्वहरू (मिटामीन, प्रोटीन, कार्बोहाइड्रेट्स स्टार्च आदिको आवश्यक खर्च । विभिन्न प्रकारको पोषण तत्वहरूले शरीरका विभिन्न अगहहरूलाई प्रशाव पार्ने हुन्छ । शरीरलाई आवश्यक भिटामीनहरू, विभिन्न खाद्य पदार्थहरू जस्तै खाचाम्ल फलफूल सारीपात, दूध, माछा, मासु, अन्य पेय पदार्थ आदिमा पाइन्छ । शरीरलाई स्वस्थ राहन मिटामिन र प्रोटीनको मात्र बढी पाइने खाद्य पदार्थहरूमा हरियो सारीपात, फूल, दूध, माछा, मासु, आदि लिइन्छ । यो खाद्य पदार्थहरू स्वादिलो पनि भएको हैँदा मानिसहरू बढी सेवन गर्ने छवाउँछन् पनि । खाद्य पदार्थको सेवन शरीरलाई शक्ति भाव प्रदानगर्दैन, मस्तिष्क र चित (मन)लाई पनि प्रभावपाईदछ । फलफूल दूधको सेवन अर्थात् साङ्घा वा निरामिष भोजनले शरीरमा अनावश्यक उत्तेजना उत्पन्न गर्दैन । तर बढी पिरो, मसलायुक खोबन, माछा, मस्ति, मासि जस्तो आमिष भोजनले

अनावश्यक बढ़ी उत्तेजना पैदा गर्दछ । बढ़ी उत्तेजित अवस्थामा मानिसको विचारमा पनि प्रभाव पर्ने गई कठोर हुने, तामसी प्रवृत्ति, अहेंपना जाने, आक्रामक प्रवृत्ति देखापने हुन्छ । अतः जस्तो प्रकारको भोजन मानिसले ग्रहण गाँवानी बमाल्छ, त्यस्तै प्रकारको उसको सोचाइ, प्रवृत्ति, मावना पनि परिवर्तन हुँदै जान्छ । उखान पनि छ “जस्तो खायो भोजन, उस्तै भयो मन” ।

### मस्तिष्क माथि भोजनको प्रभाव-

वैज्ञानिकहरूले भोजनको मस्तिष्क माथि प्रभावबारे अनेकों अनुसन्धान गरिसकेका छन् । भोजनको प्रकार हेरेर मस्तिष्कमा सोही अनुसारको प्रभाव पर्दछ भन्ने निष्कर्षमा पुगेकाछन् । एउटा अनुसन्धान अनुसार मानव मस्तिष्कमा न्यूरो ट्रांसमिटर (Neuro Transmitter) नामक पदार्थ उत्पन्न भइराख्दछ जसले मस्तिष्कका स्नायुहड्लाई शान्त पार्ने र उत्तेजनामा त्वारुन प्रभाव पार्दछ । यदि मानव मस्तिष्कमा एकस्ट्री-विटरी न्यूरो ट्रांसमिटर (Exhibitory Neuro-Transmitter) बढी उत्पन्न हुन्छ भने मस्तिष्कमा बढी उत्तेजना हुने प्रभाव पर्दछ । त्यस्तै इनहीविटरी न्यूरो ट्रांसमिटर (Inhibitory Neuro-Transmitter) उत्पन्न हुन्छ भने, मस्तिष्क शान्त हुने प्रभाव पर्दछ । वैज्ञानिकहरूले एउटा मूसालाई केही दिनसम्म कार्बोहाइड्रेट प्रधानता भएको खाद्य पदार्थ खाएर हेरी, बढी शान्त व्यवहार देखियो र भोटामिन र प्रोटीन प्रधानता खाद्यपदार्थ केही दिन सम्म दिदा सोही मूसाको व्यवहारमा परिवर्तन देखियो, अशान्त, बढी अक्रामक स्वभाव विकसित भएको पाइयो । यसको कारण कार्बोहाइड्रेट प्रधानता भएको खाद्यान्त आदिको

सेवनले मस्तिष्कमा इनहीविटरी न्यूरो ट्रांसमिटर उत्पन्न गर्दछ र यसले शान्त प्रभाव पादछ । भोटामिन एवं प्रोटीन प्रधानता भएको खाद्य पदार्थहरू जस्तै माछा मासुको सेवनले मस्तिष्कमा एकस्ट्रीविटरी न्यू ट्रांसमिटर उत्पन्न गरी बढी उत्तेजित पार्दछ ।

वैज्ञानिकहरू यो निष्कर्षमा पुगेका छन् कि - बढी प्रोटीन युक्त माछा मासु खाद्य पदार्थले मस्तिष्कलाई बढी उत्तेजित गराउने हुँदा, यसबाट मानिसमा हिसात्मक प्रवृत्तिको विकास हुन सक्छ । मांसाहारी जनावरहरू जस्तै बाघ, सिंह, बिरालो, कुकुर चितुवा बाँसो आदिमा हिसात्मक प्रवृत्ति देखिन्छ । बढी भोकाएको अवस्थामा यी जनावरहरूले आफ्नो बच्चालाई समेत मारेर खान्छ । तर शाकाहारी पशुहरू जस्तै गाई, भैंसी, बाढ़ा, भेंडा आदिमा हिसात्मक प्रवृत्ति देखिदैन । यिनी हरू स्वभावले नै शान्त प्रकृतिका हुन्छन् । वैज्ञानिकहरूको भनाइ अनुसार मांसाहारी भोजनको सट्टा शाकाहारी भोजन बढी सेवन गराएर मानिसको हिसात्मक प्रवृत्तिलाई कमगर्न सकिने निष्कर्षमा पुगेकाछन् । धर्मलाई धारण गर्ने मार्ग अन्तर्गत अङ्गप्रति, परजीव प्रति दया, करुणा, एवं मंत्री भाव राख्नुपने हुन्छ । यसको लागि मस्तिष्क शान्त र चित्त निर्भल हुनु जरूरी छ । मस्तिष्क उत्तेजित भयो भने, त्यसको प्रभाव तुरून्त चित्त (मन) मा पर्दछ ।, फलस्वरूप मन पनि चंचल एवं उत्तेजित हुन थाल्दछ, जसको परिणाम स्वरूप अल प्रति राग एवं द्वेष उत्पन्न हुनु त्रोधी हुनु, आक्रामक प्रवृत्तिको हुनु हिसात्मक प्रवृत्तिको हुनु स्वभाविक हुन्छ । कसै प्रति द्वेष भाव छ भने, बदला लिन बढी मात्रामा मद्य मांस सेवन गरेर मस्तिष्कलाई उत्तेजित पारेर मनलाई कडा गरेर द्वेष भाव बढाउदै, क्रोध बढाउदै

लगेर हिंसासम्म गर्ने हुन्छ ।

### धर्म र भोजन -

पंचशील अन्तर्गत मुख्य "पाणातिपाता वेरमणि सिक्खापदं समादियामि" पालन गर्नुको अर्थ कुनै पनि प्राणी हिंसा नगर्ने ब्रत पालन गर्नु हो । प्राणीधात नगर्नुको अर्थ कायिक, वाचिक एवं चित्तले प्राणी हिंसा नगर्नु हो । तस्मै "सुरभेरयमज्जपमादटाना वेरमणि सिक्खापदं समादियामि" ब्रत पालन गर्नुको अर्थ सुरापान आदि लागू पदार्थ सेवन नगर्ने शिक्षापद ग्रहण गर्नु हो । पंचशील अन्तर्गत मुख्य यी दुई शीत पालन प्रत्यक्ष रूपमा भोजन किन सम्बन्धित छ । माँसाहारी भोजन कुनै प्राणी जीवलाई हिंसा गरेर ने प्राप्त हुन्छ । माँसाहारी भोजनको लागि प्राणी हिंसा गर्ने धर्म अन्तर्गत शील पालन भएन । यसरी भोजनको ले यि प्राणीहिंसा गर्नु पाप हो । केरि प्राणीहिंसा गरेर जुन माँसाहारी भोजन ग्रहण गरिन्छ, त्यसले मानव मस्तिष्कलाई बढी उत्तेजित पारी हिंसात्मक प्रवृत्तितिर उत्पुख गराउँदछ । यसपछि, दोस्रो मद्यको बढी सेवन नगर्नले मानिस चेतना विहीन अवस्थामा पुग्ने हुँदा, जुनसुकै किसिमको पाप-कर्म हुन जान सक्न हुन्छ । अतः पंचशील पालन गर्नको लागि सात्त्विक भोजन ग्रहण बढी राङ्गो हुने कुरा स्पष्ट देखिन्छ ।

अब प्रश्न उठ्नकि बजारमा उपलब्ध माँस किनेर सेवन गर्नले हिंसा पाप लाग्दैन होला ? यो सही हो कि स्वयं जीव हत्या गरेर मांस भक्षण गर्दा जति पाप लाग्दछ, त्यस रूपमा बजारमा अरुले हत्या गरेर विक्री गर्ने राखेको मांस भक्षण गर्दा नहोला तर प्रथमत, माँस-मा जो बढी प्रोटीन पदार्थ हुन्छ, त्यसले मस्तिष्कमा एकस्थीविटरी न्यूनो ट्रांसमिटर उत्पन्न गराई उत्तेजना

ल्याउने काम त गरिहाल्दै । यसले हिंसात्मक प्रवृत्ति बढाउने महत गर्दछ । दोश्रो कुरा, मांस भक्षण गर्ने सन्दर्भमा जीव हत्या गर्ने, हत्या गर्ने प्रोत्साहित गर्ने, हत्या गरेर मांस बेच्ने मासु टक्रा गरी काट्ने किनेर खाने पकाउने सबैको किया सम्पन्न भएर जीव हत्या देखि मध्येण सम्म काम सम्पन्न गर्ने गराउने हिंसामा सामेन हुँदैन र ? कर्म हेरी त्यही अनुसार प्रत्येकलाई पाप लाग्दैन र ? तेश्रो कुरा, केरि मासु खाने तृष्णा पनि त जाग्दछ । यो तृष्णा बढ्दै गएको खण्डमा, शुरुमा बजारमा उपलब्ध मासु माछा खाने व्यक्तिल, विस्तारै हाँस कुखुरा किनेर धेरैमा भारेर माँसाहारी भोजन तयार गरी खान बेरलाग्दैन ।

तृष्णा नबढाए त खराब केही पति छैन होना भनु भने जसले बराबर मासुका विभिन्न परिकार सेवन गर्दछ, त्यसले मासुप्रतिको तृष्णा त्याग गर्न कहाँ सम्म सम्भव हुन्छ । एक पटक मगवान् बुद्ध भिक्षुगण सहित परिचारिकामा हुनु हुँदा, जंगलको बाटोमा भोजनको अनुकूल नहुँदा जङ्गलमा फेला परेका मरेको मृगको मांस भक्षण गर्ने अनुमति तथागतबाट लिएर भिक्षुहरूने ग्रहण गर्नु भयो । केही दिन पछि त्यही बाटो फक्केर आउँदा सोही जङ्गलमा पुग्दा एक जना भिक्षुको मनमा अस्ति जस्तै मरेको मृगको मासु खाने तृष्णा जागेको रहेछ । केही पर पुग्दा एक मृत मृग फेला पन्यो । तथागतसंग अनुमति मापदा अनुमति दिनु भएन । भिक्षुहरू आश्चर्यमा परे । कुरा के थियो भने भिक्षुको माँस भक्षणप्रति जुन तृष्णा उत्पन्न भयो, त्यो खराब थियो । यसैले तृष्णा त्यान ज्यादै कठिन हुन्छ । यही तृष्णाले ने मानिसलाई दुखको अथाह सागरमा डुवाइराखेको छ ।

अब हाङ्गो मनमा एउटा कुरा खेलदछ । मगवान् बुद्धले मांस लक्षण विलकुलै निषेष गर्नु मएको त छैन ।

हामी बुद्धमार्गीहइले मासु किन खान नहुने ? भगवान् बुद्धले विकोटि पारि शुद्ध मांस सेवनमा छूट दिनु भएको छ । भगवान् बुद्धको धर्म अहिंसावारी भएर पनि विकोटि शुद्ध मांस भक्ष्य मानिएको छ । बौद्ध धर्म एक मध्यम मार्ग अपनाउने धर्म हो । दुई अन्त्यलाई छोडेको छ । धर्मको नाममा कुनै पनि शरीरलाई कठोर यातना दिने वा बढी बिलासी भएर जीवन व्यवहार चलाउने दुवै त्याज्य छ । केही शील सदाचारको जीवन यापन पनुपर्दछ नै । दिकोटि शुद्ध मांस भन्नाले आफ्नो लागि मारिएको, देखेको, आफ्नो लागि मारिएको भनी सुनेको र आफ्नो लागि मारिएको भनी मनमा शका उत्पन्न भएमा सो मांस अभक्ष्य हुन्छ । यो तीन अवस्थाबाट मुक्त छ मने त्यो मांस भक्ष्य मानिएको छ । अब एउटा उदाहरण लिउँ- एकजना मिवलाई भोजनको लागि निमन्दण दिइन्छ । मिव्र निर्धारित समयमा बोलाउने मिव्रको घरमा पुग्दछ । मांसाहारी भोजन तयार गरिन्छ । अब आमन्वित मिवले आफ्नो लागि मासु तयार गरेको सोझे विचार गर्न सक्दछ, शंका गर्न सक्दछ । अब ओ मांस ग्रहण गरेको खण्डमा सोझे दोष लाग्ने भयो ।

आजको व्यवहारिक जीवनमा विकोटि शुद्ध मांस उपलब्ध हुन गाहो छ ।

तथागतका पालामा भिशुहरू भिक्षाटन गर्न जाँदा कसले विण्डपाव वा कुन प्रकारको खाद्य पदार्थ दान दिन्छ थाहा हुँदैन । सो विण्डपाव भोजन ग्रहण गर्दा “विण्डपात पच्च वेवेखन” अनुसार भोजन खालि जीवन यापनको लागि मात्र, शरीरमा पूरानो रोग समन गर्ने र नयाँ रोग लाग्न नदिन, इरियापथ भावना अनुसार, वर्तमान क्षण भोजन ग्रहण गर्दछ भन्ने भावनाले मात्र ग्रहण गर्नुपन्ने हुन्छ । यो अवस्थामा खाद्य वस्तुको स्वाद मोहब्स लिनु, तृष्णा जगाउनु जस्तो कुरा आउँदैन । अतः यो स्थिति विकोटि शुद्ध मांस भक्ष्य हुन सक्दछ । तर आज हात्रो प्रपञ्चले भरिएको जीवन व्यतित महरहेको अवस्थामा के यो हात्रो लागि समव होलार ? राग, द्वेष, सोह, तृष्णालाई त्यागि सकेका अरहतको लागि विकोटि शुद्ध मांस भक्षणले पनि कुनै प्रकारको विकृति ल्याउन सक्दैन होला । अतः मानिसले प्रारंभिक चरणमा धर्म धारण गर्ने र चित्त शुद्ध गर्ने प्रयासरत हुँदा मस्तिष्क र चित्तलाई शान्त प्रमाव पाने ग्रहण गर्नु नै कल्पाणकारी हुन्छ ।



२५३२ औं बुद्धजयन्तीको सुखद उपलक्षमा सम्पूर्ण धर्मप्रेमीहरूमा सुख र शान्तिको लागि हादिक शुभकामना ।

साथै प्रकाश केबुलका तारहरू सुपथ मोलमा चाहिएमा हामीलाई सम्पर्क राख्नु होला ।

इलेक्ट्रिक एण्ड इलेक्ट्रोनिक सेन्टर  
६/३८, न्यूरोड, काठमाडौं ।

फौल: २-२०६१३, २-१३३३०

## बुद्धको देन

- आचार्य भिक्षु अमृतानन्द

“बुद्ध” भन्ने शब्द सुन्ने विभिन्न क्रियाएँ हुन्छन् तराई शब्दको अर्थ लगाउन सक्छन् । “बुद्ध” भन्ने शब्द सुन्ने विभिन्न क्रियाएँ हुन्छन् तराई शब्दको अर्थ लगाउन सक्छन् ।

सचै भन्ने हो भन्ने “बुद्ध” भनेको कुनै खास व्यक्तिको नाम होइन । न त यो कुनै व्यक्तिको आमाबाबुले दिएको नाम हो । पालि मागधि भाषानुसार “बुद्ध” शब्द “बुद्ध वोधने” भन्ने धातुवाट बनेको शब्द हो । अतः यो गुण-वाचक तथा ज्ञानवाचक शब्द हो । अर्थात् जसले वोधगर्ने काम गर्छ र गराउँछ उसलाई “बुद्ध” भन्दछन् । खास गरी “बुद्ध” भनी साधारणतया हात्रा नेपाल अधिराज्यको लुम्बिनी शालोद्यानमा जन्मिनु भएका गौतम बुद्धलाई भनिए तापनि अबबोध गर्नुपर्ने धर्मलाई अबबोध गर्ने कुनै पलि मानिसले आफूलाई “बुद्ध” भनाउन सक्छ ।

बुद्धधर्मको सिद्धान्त अनुसार चतुरार्थ-सत्यलाई अबबोध गर्नेलाई “बुद्ध” भन्दछन् । यस युगमा मानिसहरू मध्येमा सबभन्दा पहिले चतुरार्थसत्यलाई यथार्थतः बोध गर्नु भएको हुनाले गौतम बुद्धलाई “बुद्ध” भनिएको हो । जब सम्म

यी चार सत्यलाई सत्यको रूपमा वहाँले अबबोध गर्नु भएको थिएन तवसम्म वहाँले आफूलाई “बुद्ध” भन्नु भएको थिएन, न त अक्लिने नै वहाँलाई “बुद्ध” भनेका थिए ।

(१) दुःखसत्य (२) दुःख समुद्धसत्य  
(३) दुःख निरोधसत्य र (४) दुःखनिरोधहुने-मार्गसत्यलाई चतुरार्थसत्य भन्दछन् ।

दुःख भन्ने कुरा सबैलाई आहा भएकै हो । तर यसलाई दर्शनको रूपमा अथवा सत्यको रूपमा यस युगका कुनै पनि दार्शनिक महापुरुष-हरूले घोषणा गरेका थिएन् । २६१२ वर्ष अघि नेपालमा जन्मिनु भएका हात्रे गौतम बुद्धले नै सर्वप्रथम यसलाई दर्शनको रूपमा र सत्यको रूपमा घोषणा गर्नु भएको हो । अतः यो वहाँको आपनै मौलिकता हो र नेपाल सुपुत्रको आपनै देन हो । कसेवाट सापट लिएको कुरा होइन । न त यो कसेको आखा-उपशाखा नै हो । यो सत्यको कुरा वहाँको आपनै उपज हो ।

वहाँले यस साधारण तत्वलाई औल्याई सत्यको रूपमा घोषणा गर्नको कारण स्वर्ग नरक तिर्यक मनुष्य देव तथा ब्रह्म जुनसुकै लोकमा जन्मेका प्राणीहरू जन्म जरा तथा मरणबाट मुक्त भएका हुन्नन् । जहाँ जन्म मरण हुन्छ त्यहाँ

दुःख हृन्छ । अथवा जन्ममरणलाई नै दुःख भनिएको हो ।

दुःख शब्दको परिभाषा गर्ने हो भने-आफुले चिताएको जस्तो न पाउनु वा चिताए जस्तो न हुनुनै दुःख हो । जन्मिने प्राणीहरूमा संघै शाश्वत भएर बस्नपाए हुन्छ्यो भन्ने इच्छा हुन्छन् । तर त्यो हुन सबैदैन । जन्मिने प्राणीहरू आफनो प्रियवस्तुसँग कहिल्यै बिछोड हुन न परोस् भन्ने चाहन्छन् । तर त्यस्तो हुन सबैदैन । अरु त के आफ्ना इन्द्रियहरू पनि आफूले चाहे बमोजिम रहन्नन् । आकै इच्छाको विपरीत नै जरा-जीर्ण हुन्छ । अहो, योमेरो सुन्दर शरीर सधैभरी सुन्दर नै भई जरा जीर्ण नभई नित्य तथा ध्रुव रहे हुन्थ्यो भन्ने इच्छा हुन्छन् । तर त्यो कहिल्यै पुरा हुन सबैदैन । चाहे त्यो आध्यात्मिक होस् वा भौतिक । नित्य र शाश्वतको इच्छा गर्दा गर्दै पनि अनित्य र अध्रुव नै भएर जान्छ । यसले गर्दा मनमा शोक हुन्छ । असन्तोष हुनु नै दुःखको लक्षण हो । यस्तै यस्ता कारणलाई आफूले चिताएको जस्तोनपाउनु” भनिएको हो । यो अनित्य स्वभावलाई कसैले पनि नित्य तथा ध्रुव बनाउन सबैदैनन् । बरु अनित्य नै नित्य र सत्य ठहरीन आउँछ ।

अनित्यताको कारणले नै दुःखको अनुभव हुन्छ । यो सबैले प्रत्यक्षरूपमा देख्न र अनुभव गर्न सक्ने तथ्य हो । अनित्यको कारणले गर्दा तै दुःख असन्तोष केवैन धीडा तथा मानसिक सन्ताप अनुभूति हुन्छ । यस सत्यको उद्घाटन-द्वारा विश्वले एक नयाँ दर्शन पायो । यो भन्दा अधि विश्वले यसलाई देखेका थिएनन् । यो सत्य-लाई देखाउनु भई गौतम बुद्धले एक नयाँ दर्शनको

मार्ग विश्वलाई देखाइ दिनु भयो । वहाँले दुःख-लाई मात्र देखाउनु भएको होइन त्यसबाट मुक्त हुने अष्टांगिक मार्ग पनि देखाइ दिनु भएको छ । दुःखको कुरा जुनसुकै मानसिले पनि तुरन्त प्रत्यक्षरूपले देख्न र बुझ्न सक्ने भएकोले चतुरार्थसत्यमा सर्वप्रथम दुःखसत्यको कुरा बताउनु भएको हो ।

जस्तै कुनै चिकित्सकले सर्वप्रथम रोनी-लाई हेँछ । अनि पछि रोगको निदानलाई पत्तो लगाउँछ र त्यसपछि त्यसको निरोधको लागि उपायस्वरूप औषधी दिन्छ । त्यस्तै गरी शाक्य-मुनि गौतम बुद्धले पनि दुःखबाट मुक्तहुने मार्ग बताइ दिनु भयो । यसमा कुनै ईश्वरको काम छैन । रोगको मूल कारण “तृष्णा” हो तृष्णालाई हटाउनु नै दुःखबाट मुक्त हुनु हो । वहाँले यो दुःखबाट मुक्त हुने काम परलोकमा गरिन्न यसै लोकमा गरिन्छ भनी भन्नु भएको छ । यो दुःख जहाँ जन्मन्दृत्यहीं छ दुःखको निरोध पनि परलोकमा छैन । यो सत्यलाई यस युगमा कसैले देखाएको थिएन । गौतम बुद्धले नै सर्व प्रथम देखाउनु भएको थियो । त्यसैले वहाँले यसलाई “सामुक्सिक” भनी भन्नु भएको हो । अर्थात् मैले आफैले खोजि गरी पाएको धर्महो भनी भन्नु भएको हो ।

जब वहाँले आजभन्दा २५७७ वर्ष पुर्व बुद्धगयाको पीपलको रुखमुनि बैशाख पुणिमाको रातको अन्तिम प्रहरमा यस सत्यलाई सत्यको रूपमा अवबोध गर्नुभयो तब वहाँले आफूलाई “बुद्ध” भनी घोषणा गर्नु भयो तथा ब्रह्मादिदेवमनुष्यहरूले पनि “बुद्ध” भनी घोषणा गरे । जसरी वहाँले अधि कसैबाट नसुनेको यस सत्यलाई अव-

बोध गरी बुद्ध हुनुभयो त्यसरौ नै जसले पनि यो सत्यलाई अवबोध गरी बुद्ध बन्न सक्छन् ।

धर्मचक्र सुत्रमा बहाँले स्वयं यस्तो भन्नु भएको छ—

“इददुवल अरियसच्च” ति मे भिक्खुवे पुब्बे अनुसन्देशमेथु चक्रवृ उदपादि, ग्राण उदपादि, पठामा उदपादि विजजा उदपादि, आलोको उदपादि अर्थात्— भिक्षुहो ! यो दुःख आर्यसत्य हो भन्ने कुरा मैले पहिले कसैबाट नसुनेको, कसैबाट नसिकेको विषयमा मलाई थाँखा उत्पन्न भयो, ज्ञान उत्पन्न भयो, प्रज्ञा उत्पन्न भयो, विद्या उत्पन्न भयो र प्रकाश पनि उत्पन्न भयो ...

यो पनि बहाँले भन्नु भयो कि—थावकीवड्च मे भिक्खुवे इमेसु चतुसु अरियसच्चेसु यथाभूतं ब्राह्मदस्सनं सुविसुद्धं अहोसि, लेव तावाहं भिक्खुवे

सदेवके-लोके.. अनुत्तरं सम्मासम्बोधि अभिसम्बुद्धोति पच्चञ्चासि” अर्थात्— भिक्षुहो ! जहिले सम्म मलाई यी चार आर्यसत्यको विषयमा यथार्थतः ज्ञानदर्शनको विशुद्धिता प्राप्त भएको थिएन तबसम्म मैले देवब्रह्म मनुष्यलोकलाई आफूले अनुत्तर सम्यक्सम्बोधि बोध गरे भनी भनेको थिइन । जब मैले यी चार आर्यसत्यलाई यथार्थतः ज्ञानदर्शनको विशुद्धता प्राप्त गरे तब मैले देव ब्रह्म मनुष्य लोकलाई आफूले अनुत्तर सम्यक् सम्बोधित प्राप्त गरे भनी घोषणा गरे ।

( सं. नि. IV पृ. ३६१ )

यही अवबोध गर्ने नै “बुद्ध” भनिएको हो । अतः जसले पनि यस ज्ञानलाई अवबोध गरी आफू “बुद्ध” बन्न सकिन्छ । यही नै हाम्रा नेपालका सुपुत्र गौतम बुद्धको ठूलो देन हो । ★

## २५३२ कोगु स्वाँयापुन्हीया लसताय्

### सकल प्राणीया भितुना च्वना

साथ्य्

छिकिपित मोटरया पार्ट पूर्जा माःसा  
जिमिथाय् दुस्वः झासँ ।



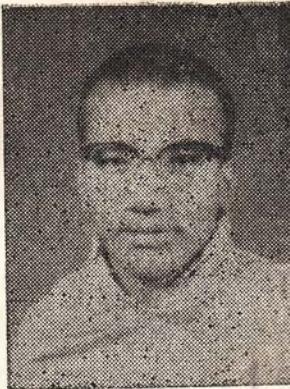
# National Battery

फोन: २१५३६७

२२२९२७

बस्त मोटर्स

बस्तपुर काठमाडौं



(भिक्षु सुदर्शन)

### १. बुद्धधर्मको उपदेश-

कौटिल्य अर्थशास्त्रलाई अशोकपूर्व मानेको खण्डमा बुद्धको समाजमा नै तराईको मैदानबाट उत्तर- तिरको पहाड चढेर नेपाल उपत्यकासम्म आवतजावत चल्नुमा अस्वाभाविकता छैन । बौद्ध संस्कृत वाडमय मूल सर्वास्तिवादमा नेपालको बाटो पहाडको कठिन उकालो ओरालो उंठको पिठयुँ जस्तो भएको वर्णन बुद्धको जीवनकालमा नै ऊन किञ्चे व्यापारीहरू सँगै केही भिक्षुहरू नेपालमा आएको वर्णन नेपाल उपत्यकाको यात्रा क्रममा हिउंले खाएको हुनाले भिक्षुहरूलाई जुता लाउन आज्ञादिएको वर्णन पाइन्छ । तर यो वर्णनहरूको ग्रामाणिकता ऐतिहासिक काल क्रमका साथ उल्लेख गर्नु विवेचन गर्नु वांकि नै छ । तापनि नेपालको अभिलेख साञ्चि भएको ऐतिहास शुरू हुनु भन्दा अगाडी यहाँ शाक्य-कोलीय मल्ल र बृजिहरू वसोबासले जडोहाली सकेको तथ्यमा कुनै विवाद छैन । शाक्यवंश, मल्ल जस्ता लिच्छवि अभिलेखहरूका वर्णनहरू

## नेपाल उपत्यकामा बुद्धधर्म

- भिक्षु सुदर्शन

यसको प्रमाण हो । उता विडुडभले शाक्य-हरूलाई निर्देयता पूर्वक दमन गरेको, कोलिय गणतन्त्रमा कोशलले दवाव दिएको, मगधले बज्जीगणतन्त्रमा हमला गरेको र यहाँका बासिन्दाहरू यत्र तत्र शरणार्थी भएको परिप्रेक्ष्य यहाँ स्मरणीय छ । विडुडभले कपिलवस्तुमा आक्रमण गर्दा बुद्ध उद्द वर्षको हुनुहुन्थ्यो । बुद्धप्रति जीवन नै संमर्पित गर्ने श्रद्धा भएकौ उपस्थापक भिक्षु आनन्द उद्द वर्षको बुद्धलाई छाडेर उपत्यका आउनु सम्भव छैन । त्यस्तै भिक्षुहरूले जुता लाउन हुने नियम बन्यो सोम स्थविरको कष्ट देखेर ।

**नेपाल उपत्यकामा अशोककी छोरी चारूमती**

वंशावलि अनुसार अशोक आफ्ना छोरी चारूमती सँगै नेपाल उपत्यकामा आउनु भएको थियो र देवपाल संग चारूमतीको विवाह गरी दिएको थियो । चारूमतीले पछि भिक्षुणी भइ एक बौद्ध विहार बनाए । चारूमतीले बनाएको विहार मै चाय्-वहिल हो भन्ने लोक धारणा छ ।

दिव्यान्वदानमा अशोकको यात्रा वर्णन बुद्ध जी-  
वनी क्रम अनुसारभएको छ र लुम्बिनी पछि  
अशोक कपिलवस्तु हुँदै दक्षिणतिर लागेको थियो  
न कि उत्तरतिर । त्यसो भएता पनि लिपिको  
आधारमा आजसम्म प्राप्त लिच्छविकालिन  
पहिलो मानिएको अभिलेख चायबहिलमा पाएको  
छ । जुन अभिलेखमा बुद्ध र संघ प्रति श्रद्धा र  
भक्ति दर्शाउँदै दानादि गरेको एक अज्ञातनामा  
बौद्ध महिलाको दानको वणन छ । अशोकको  
छोरी संघमित्रा र महेन्द्र बारेमा अशोकका  
शिला अभिलेखहरू मौन छन् भने बाडमयमा  
कतै चर्चा नगरिएका अशोककी रानी र छोरी-  
को नाउँ पनि पाएको छ । प्रयाग कोसम स्त-  
म्भमा दुतिय देवी तीव्रको आमाको नाउँ  
आएको । त्यो हो, कारूवाकि । कारूवाकि डाक-  
टर राजवली पाण्डेयको अभिप्राय अनुसार चाह-  
वाकी हो । अशोककीचाहवाकी नाउँकि तीव्रकी  
आमा दुतिय देवी अर्था कान्छी रानीको नाउँ  
पालि बाडमय र संस्कृत बाडमयमा प्रसिद्धि छैन ।  
यस उसले कारूवाकि वा चाहवाकि नाउँ प्रया-  
गको स्तम्भमा पाएकोले अशोककी चाहमती  
नाउँकी छोरी हुन सक्ने बातावरण सृजना भए-  
को छ अर्को कुरा पाटनका चार प्रसिद्ध थूरहरू  
स्तूप शैलीको दृष्टिबाट साँची, सारनाथ र कुशौ-  
नगर आदि ठाउँमा पाएका माटोको थुम्कोको  
चैत्य शैलीसंग समानता राख्दछ ।

### लिच्छविकालमा बुद्ध-धर्म

लिच्छविकालका अभिलेखहरूमा लिच्छवि,  
वृजिक, मल्ल, शाक्य, कोलिएहरूको वर्णन पाए-  
को छ । यिनीहरूमा बुद्धको बौद्ध संस्कृतको

प्रभाव परेको तथ्यबाट लिच्छवि कालीन मूर्ति  
बिहीन रिवत गवावको अशोक चैत्य भनिने  
हजारौं श्रद्धा चैत्यबाट, बुद्ध र बोधिसत्त्वका  
मूर्तिहरूको यथार्थबाट राजकीय सहयोगमा ६-  
पुराण २- पण नै अनुदान पाउने विहारहरू  
भएको तथ्यबाट त्यस्तै मानदेवको बराज्यु बष-  
देवको प्रसस्तिको चारित्रिक आधारमा अनि  
वंशाबलिको संस्मरणमा यो राजा बौद्ध भएको  
तथ्यबाट लिच्छविकाल भन्दा अधि नै नेपाल  
उपत्यका बौद्धहरूको मूल थलो भइसकेको बेहोरा  
स्पष्ट भइसकेको छ । श्रीमान् बिहार श्रीराज  
बिहार, खर्जुरिका बिहार, मध्यम बिहार, शिव-  
देव बिहार, कल्याण गुप्त बिहार, अभयहरूचि-  
विहार, सुजात प्रभु बिहार, पुष्पवाटिका बिहार,  
अजिका बिहारहरूमा सबभन्दा पुरानो र प्रति-  
स्थित बिहार चाहीं “गुं बिहार” मानेको हो ।  
सांखुको एक अभिलेखमा महासांविक भिक्षुसंघको  
उल्लेख पाएको छ । हे वयसांग लेखदछ, नेपाल-  
मा हीनयान र गहायान बौद्ध भिक्षुहरू छन् ।  
श्री धनवज्र बज्जाचार्य ज्यूको विचारवारामा  
गुं बिहार हीनयान बौद्धहरूको गढ हो पछि  
हीनयानको ठाउँ बज्जाचार्यले लियो । गुं सवहार-  
मा बज्जयोगीनिको मूर्ति स्थापना गरियो । गुं  
बिहारको प्रसिद्धिलाईवज्र योगीनिले प्रविद्धिले  
उछिन्थो । यो कुरा बुझनको लागि शोभाभगवतीको  
प्रसिद्धिले भगवती मूर्ति सर्ग गांसिएको सो बहाः  
को चैत्य अज्ञात र उपेष्ठित हुँदै गएको कुरा हाम्रो  
सामु छ ।

### भिक्षु भिक्षुणीहरू

लिच्छविकालमा आर्यसंघ, आर्य भिक्षुणी  
संघका साथै भिक्षुणी संग पनि यहाँ बस्दथे ।

बिहार र बौद्ध भिक्षु संघका लागि दान व्यवस्था गरेको छ । त्यस्तै नेपाली जातक कथामा आज भोलि जात भइसकेको किन्नरी जातक लिच्छविकालको पहिलो अभिलेखमा उल्लेख भएको छ । अशोकको धर्ममा महामन्त्र पद नरेन्द्र देवको समय सम्म थो धर्म- राजिकामात्यरूपमा पछिलागेको छ । त्यस्तै बुद्ध स्वयं बस्न हुने विहार (१२ गुं विहार (मध्यमक ४१२) धनवज्ज्ञ वज्जाचार्य, गो. करपोरेशन, २०२८।२६प्. २२) गन्धकुटी नेपालको उपत्यकामा एक विहारको नाउं हुन गएको छ । लिच्छविकाल मदेसके वज्रयान बुद्ध-धर्मको पनि ठूलो प्रभाव पदे गएको देखापर्दछ । तापनि त्यागलको चैत्य अभिलेखवाट अमिताभ, अक्षोम्य, तथागतको वर्णन गरेर पनि पञ्च बुद्धको दर्शन त्यहाँ सुध्यवस्थित भइसकेको सकेत गर्दछ । समन्तबद्र, समन्तकुसुम, मन्जुश्री, महाप्रस्थान् प्राप्त लोकेश्वर, शुद्धवज्ज्ञ धारण गर्नेलोकेश्वरको वर्णनमा दार्शनिक क्रम बढ़ता देखा परेको छैन ।

### बौद्ध बंशावली र तिब्बती चिनिया श्रोत

नेपालको बुद्ध-धर्म वारेमा विचार गर्दा बौद्ध शैलीको बंशावलीको उपेक्षा गर्नु उचित छैन । अन्यथा अष्टमीको दिन पशुपतिनाथलाई बुद्धको मूर्ति अंकित मुकुट पहिराइने पूजा पक्षवाट दिने अतीतको श्रोत र रहस्य लोप हुँदै जानेछ ।

भ्रकुटी र अरनिकोको वारेमा नेपालमा श्रोत छैन । तर अनिको वारेको चिनिया वृतान्तलाई अब चीनमा नै अभिलेख श्रोतवाट ऐतिहासिक सिद्ध गरेको छ । यस्तै कपिलवस्तुमा जन्मेका ईसवी पांचौं शताब्दीको प्रारम्भतिरको भिक्षु

बुद्धभद्र देखि लिएर शान्तश्री, सुनयश्री, रत्न-कीर्ति आदि नेपाली बौद्ध विद्वानहरूको खोज हामीले नगरे कसले गर्नेछ ? नेपालज्ञो पौराणिक इतिहास र प्राग इतिहास लेखा बौद्ध शैलीको बंशावलीलाई र बौद्ध कला वस्तुकलालाई उपेक्षाकाङ्क्षो प्रज्ञा प्रतीष्ठानको विद्वत् प्रयासलाई नेपालको बुद्धधर्मको इतिहासमा बल पुन्याउने छैन ।

विद्यालयमा पढाइने इतिहासको पाठ्यपुस्तकहरूमा काठमाण्डौ उपत्यकाको पानि निष्काशन श्री कृष्णको सुदर्शन चक्रद्वारा छेदन गरी वर्णन गर्दा महामंजुश्रीको चन्द्रहाश खड्गद्वारा छेदन गरी पानी निष्काशन गरेको चर्चालाई बेवास्ता गरेको छ । बौद्धकला, र वास्तुकलाको प्राचीनताको खोजतिर उपेक्षा मात्र होइन, प्राचीनतम नेपालको बोधिसत्त्व मूर्ति बोधिसत्त्व, यक्ष बोधिसत्त्व हुन्दै केही अरु नै हुने गर्ने प्रवृत्तिको विकास भएको देखापर्दछ ।

नेपालको इतिहास धार्मिक रूपमा परिचर्चा गर्दा राजाहरूको नाउँको अगाडी आउने प्रशस्तिलाई नै राजाहरूलाई धर्मविलम्बी बनाउने आधार रूपमा लिने गरेको पनि देखिन्छ । उदाहरणको रूपमा विचार गरौँ । “भगवृत पशुपति भट्टारक पादानुगृहितो” अर्थात भगवान् पशुपतिनाथको पाउको अनुग्रह पाएका भन्ने प्रशस्तको आधारमा अंशुबर्मालाई शैबी भन्ने प्रयास गर्दछ । तर नेपालभा राजाहरूमा सबैधर्म प्रति आस्था भएको पनि हामी देखदछौं । मानदेवले विष्णु-विक्रान्त मूर्ति स्थापित गरे, मानदेव बिहार पनि बनाएको छ । त्यस्तै अंशुबर्मले राजबिहार

बनाए। त्यसकारण मात्र प्रशस्तिलाई नै धर्मविलम्बिको मोहर छाप बनाउनु कथमपि योग्य छैन। यस्ता सामयिक दृष्टिवाट अतीतका यथार्थता भ्रमको छाया पर्ने हुन्छ।

नेपालको धेरै राजाहरूमा र प्रशासनमा महत्व राख्ने प्रमुख व्यक्तिहरूमा बौद्ध प्रशस्ति भएको हामी प्रशस्त पाउँछौं। राजा मानदेव (प्रथम) का वराजु जयदेव (द्वितीय) को अभिलेखको शब्दमा 'राजोत्तम' राजा वृषदेव "सुगत शासन पक्षवती" हुनुदुन्छ। वंशावलीको शब्दमा "वृषदेव" हो र उनले गुंविहारमा तपस्या गरेका थिए। त्यस्तै सिंहदेव राजामा "परम सौगत," पश्चिम नेपालका राजाहरू भएकोमा अशोक मल्ल राजामा "हेवज्ज चाणारविन्द" लुम्बिनी अशोक स्तम्भमा नाउँ उल्लेख भएको रिपुमल्ल राजामा लोकेश्वर, पुण्यमल्ल राजामा परम सौगत पृथ्वीमल्ल राजामा श्री धनार धान धिगत हेवज्जचरणारविन्दै जस्ता बौद्ध प्रशस्ति छन्।

नेपाल सम्बत्को पाँचौ शताब्दीको अन्तिर राजनैतिक घटनाक्रम सारै द्रुततर र बौद्ध संस्कृतिको विकासमा धति पुःयाउने प्रकारको

थियो। सुगत सुत सम श्री मेघपाल को केहि समय पछि बंगालको सुलतान समसुद्धिनले नपालमा आगो लगाएर उपद्रव मचाए। यस युगको बध्देन परिवारमा क्रमशः राजनैतिक शक्ति-हास हुँदै गयो। एक जटाचरण सेवक मदनराम बध्दनकी मायां सुगतवंशावतारिणीले इतिव्यालको अभिलेखमा श्री सुगत शासनेषु धर्मचक्रमण्ड विजपार्थ उल्लेख गरेता पनि सत्ताशीन राजा श्री श्री जयार्जुनदेव राजा अस्त भए। राजा जयस्थिति मल्ललाई स्वयम्भूबाट घर प्रसाद पाएका अष्ट लोकपालावतार प्रशस्तिबाट विभूषित गरेता पनि जयस्थिति मल्लबाट बौद्धहरूलाई लाभ भएन। पछि भन्न थाले देवसंयोगले राजा जयार्जुनदेव भाग्नु भएको नरम व्यवहार गर्ने गुणी रामका अवतार श्री मान स्थितिराज मल्लदेव नेपालको पालक भए। लिच्छवि युगमा धर्मको भाइ रूपमा संकेत पाएको "सती" प्रथा रूद्रमल्टको स्वर्गारोहण पछि ४ जना सती भएर चकें। यो

मानव दाह प्रथा एकातिर राजनैतिक स्वार्थ पूरा गरे अर्कोतिर धर्मको मोह फैजाएर राणाकालसम्म देखापरेको छ।

**भगवान गौतम बुद्धको जन्म, सम्बोधीलाभ तथा महापरिनिर्वाण**

दिवस, २५३२ औं बुद्धजयन्तीको उपलक्षमा बिश्व

शान्तिको कामना गर्दछौं।

**रत्नमान शाक्य**

लकडी स्टोर  
भैरवटोल, पोखरा।

# सम्पादकलाई छिठी

श्री मान् सम्पादक ज्यू, आनन्दकुटी बिहार, स्वयम्भू काठमाडौं।

महोदय,

म प्रायः बुद्धधर्म र हिन्दू धर्म दुवैका धार्मिक प्रन्थहरू (जस्तैः- बुद्धधर्म के हो ? , बुद्ध जीवनी, लिपिटक र श्री मद्भागवत गीता, रामयण आदि । र पत्र पत्रिकाहरू (जस्तैः- आनन्दभूमि, धर्मकीति आदि) हेत्तैँ गर्छु । याथैँ मेरो बुद्ध मलिन भए होला म कुनै पति धर्मको अन्तिम निचोड (गर्हिराई वा टुङ्गो) था तुम असमर्थ नै छु । अन् 'आत्म' सम्बन्धि कुरालाई

लिएर त म अश्योलमा नै परेको छु । कृपया ज्ञानी मेरो जीवनमा नै आमूल परिवर्तन आउने गरी यसका निवारण हुने लेख छापिएमा मलाई खबर गरिदिनु हुन्छ कि ?

अगम्धरै कंडेल

श्री ग्राम विकास प्रा. वि. दहपानी, विहुं वागलुड

[श्री कंडेलजी 'आत्म' विषयमा तपाईंले मने ज्ञाने कुनै लेख प्रकाशित भएमा हामी तपाईलाई खबर गर्नेछौं । अझ देस त आनन्दभूमिको साधारण वा आजौवन ग्राहक बन्नुभएमा हुनेका । ऐटा कुरा तपाईंको जीवनमा आमूल परिवर्तन हुने कुरा ऐटा लेखले होइन, आफैले गरेमात्र हुने जस्तो लाप्छ । जिज्ञासा राख्नु भएकोसा धन्यवाद ।]

सम्पादक-

## थाहा भए बेश भग्नौ

१. शंकराचार्यले नजलाएको बौद्ध धार्मिक पुस्तकको नाम

- मूलसर्वास्तिवाद विनेय संग्रह हो ।

२. नेपाल टेलिभिजनले सिंहदरबार बाहिरबाट प्रेत्यक्ष प्रसारण गरेको पहीलो अवसरे

- २०४३ साल मंसीर १२ गते देखि १७ गते सम्म, पन्ध्रौं विश्व बौद्ध सम्मेलन भएको बेलामा ।

१. बौद्ध झण्डाको आविष्कार गर्ने धैति

- हेनरी स्टील अल्कट हुन् ।

२. सबभैदा बढी बौद्ध धर्म मान्नैहरूको संख्या - काल्पनिक जिल्लामा छ ।

संकलनकर्ता: श्रीमप्रकाश शाक्य

पनौती

# बुद्ध मानव हृदयमा छ

-के. आर. शाक्य, भक्तपुर

अन्धकारलाई पन्छाउँदै  
प्रकातलाई बोकी  
आयो ज्ञानको ढोका खोल्दै  
शान्ति ! शान्ति ।। मन्दै तिमी

वास्तविकतलाई टाढा  
बेरे टाढा पाउँछु  
अविश्वासको मावले  
तिश्री प्रतीक्षाको लाङि  
द्वार हङ्ग तिर हेर्छु  
तब तिश्री प्रकाशले  
घर्तीलाई टस्काउँछ  
जीवन मार्ग देखाउँछ  
त्यसबेला मलाई लाङ्छ  
तिमी टाढा छनौं  
बही नजीकको वृक्षमा  
अझ मेरै हृदयमा  
अनि म जस्तै यो पृथ्वीको  
मानव हृदयमा छ  
-★- बुद्ध तिमी त्यहै  
मानव हृदयमा छौं ।

--★--

# बुद्ध बन्दना

• श्रीमती सुशीला शाक्य

शान्ति नायक भगवान् बुद्ध !  
दर्शन दिनुहोस् हामीलाई  
अशान्ति यहाँ हटाउनलाई  
ज्ञानको ज्योति छनंलाई

विविध देव ब्रह्मादि भहित  
पूजा सबले गर्न योग्य प्रभु !  
सम्झी घटना लुम्बिनी बनको  
सम्झे गर्न दिन पूजा आजको !

महिमा प्रभुको अपरम्पार  
हिसा नरको अत्याचार  
सहन गर्न अनाथ प्राणीको  
रक्षाहोस् प्रभु करुणाका खानि !

दीन दुखीको शरण लिनुहोस्  
मोघि रश्मि हामीलाईछनुहोस्  
अबोध जनलाई बोधगनुहोस्  
बोधज्ञान प्रभु हामीलाई दिनुहोस्,

विश्वमा सबको समान धर्म  
प्राणीमात्रको कल्याण गर्ने  
प्रभुको मूल करुणा र ध्यान  
बहुजन हित र सुखको ज्ञान !

-★-

# बुद्ध क्यनाव्यूग संसार थवीके

- सुवर्ण शाक्य

बुरा ज्वी मरन् ज्वी ध्व जन्मय् गथे ज्वी  
ध्व फुकं खं सीकाः च्वने फै गथे ली ।  
ध्व संसार म्हासय् खना ये मजा ज्वी  
न्हिलाः गुब्लसं ख्वयूग यानाच्वना की ॥  
जिके यक्व घेवा दु सम्पति न दु  
जिके ज्ञानया खानि न उत्सिकं दु ।  
अहो । गर्व थो छाय् थथे लुगु सो थौ  
खेड़ न्हां महालोभ घानाः च्वनाः थौ ॥



(सुवर्ण शाक्य)

वै तृष्णा वै दीपं वै तच्चवःगु मोहं  
मसीकं मचाय्कं फुनाः ली च्वना थौ ।  
सुनां कीत चाय्काः दुनेयागु नेत्र  
क्यनाष्टी थ्व संसारं दुःख्य ब्वलगु ॥  
अहा ? वा नु पासा मुनाः ली छथाय् हैं  
व बुद्धं क्यनाव्यूग संसारं थवीके ।  
व न्यागू व च्यागू त शीलावि दक्वं  
फयांफच्छ, लीसं थ्व जन्मय् हने नु ॥



## बुद्धया व्यक्तित्व

- भिक्षु अश्रवोष -

### [भिक्षु अश्रवोष]

परलोकया लोभक्यना: थुगुलोक ताले लाकेगु कुतः  
याना विज्याह्य भगवान् बुद्ध खः। पालि साहित्य स्वया  
यंके वले तथागत सम्यक सम्बुद्धया व्यक्तित्व तःथी  
मछि खने दु। यन छता निता खै जक न्हाथने त्यना।  
भगवान् बुद्धं मनूतेत उपासक भिक्षु व अरहन्त तथा  
निर्वाणे ध्यंकेगु कुतः यान। विमज्याः। अथे धका  
योग्यपिन्त निर्वाणया लैपु क्यना मविज्यामु मखु।  
साधारण परिवारे छवचंद्रं पित अरहन्त ज्वीगु व निर्वाणे  
ध्यंकेगु अःपुगु खै मखु, ध्यावहारिकगु खै नै मखु।  
अरहन्त ज्वीगु धैगु पारिवारिक जीवन अलग्गु खै खः।  
धात्ये धाय माल धाःसा वस्पोल तथागतया मनसुवाला  
अशिक्षित शिव्यि शिक्षित यायेगु, मनिपिन्त भियायेगु,  
नुगः स्यापिन्त त्यागी यायेगु, अल्सोपिन्त उत्साही व  
परिश्रमी यायेगु, थौं यायेमाःगु ज्या कन्हे याये धाइपिन्त  
याये माःगु ज्या थौं हे यायेमा कन्हे सी धकाः सुनां  
स्यु “अज्जेव किञ्चं कातडं कोजञ्ज्ञा मरणं सुवे”  
धैविज्याह्य खः। संक्षिप्त धायेमाल धाःसा कच्चं  
मदुगु जीवन हेकेगु। सुयात पंगलः मज्जीगु जीवन  
हेकेगु खः। रंगी चंगीगु स्वाँ होइच्चंगु बगीचा थैं जाःगु

समाज निर्माण यायेगु खः। बुद्धयात हासीकुहा अशोक  
जुङू थै थकुगु दु—“नीतियं ये कीलते सिया नते उगजे”  
राज्य चले याइह्य शासक अल्सह्य ज्ञामा व योग्यमह  
शासक मखु।

सुं मनू चरित्र भ्रष्टह्य जुल धाःसा व थनया थन हे  
नारकीय जीवन हेने माली वैत। सुर्या स्वे यह मखु।  
ध्यवाया वर्ल ख्वाले न्होने माने या:सो ल्यूते छ्वः  
वीका छ्वने माली। सिनाः नर्के वनी, लोभी व कंचु-  
सहा सिनाः सर्प जुइ, थथे छू ज्वी धकाः रुयाच्चः विया  
विज्याःथे मदुपिन्त दान वियाः त्यागी ज्ञामा स्वर्गे वनी  
धकाः प्रलोभन विया थुगु जीवन ताले लाकेगु कुतः याना  
विज्यात वस्पोल बृद्धं।

दुपिसं मदुपिन्त वियाः गरोबी न्हंका छोयेगु भग-  
वान् बुद्धया मनसुवा खः। विहार, स्कूल, अस्पताल  
आदि दयकेगुली श्रद्धादयेकेत नं दान वीमाः धैविज्याःगु  
खः। ध्व खै थ्वीकाः अशोक जुङू अस्पताल, तुं बुँगाः  
लैया जवं खवं सिमा पिनाः जनताया सेवा यानाः बुद्धया  
शिक्षा यात व्यवहारे छ्यलाः बुद्ध धर्म प्रचार याना  
थकल।

शील पालन यानाः मनु सदाचारी जूसा त्वापुज्जीवीका  
अद्वाय वने माली मखु । ल्यूने ल्यूने निन्दा याका चवने  
माली मखु । कचवं मदुगु जीवन हना चवनेया लागी  
सदाचार जीवनमाः । मन चंचलपिन्त व कर्पिगु दोष जक  
खंकी पिन्त विषस्सना ध्यान भावना अभ्यास याये मागु  
खंका विज्यात । ध्यान भावनां अन्तमुखी जवी सये-  
केगु, थःत थःम्ह म्ह सीके फंगु, थःगु दोष थःहुं खंके  
फेगु ध्यानयात विषस्सना भावना धाइ ।

सिगालोवाद सूत्रं व व्यवहपण सूत्रं पारिवारिक  
जीवने थवं थवे कर्तव्य पालन यानाः परिश्रमी जुयाः धन  
कमाय यानाः थे धन भिथाय छयलेगु (सदुपथीगयायगु)  
आम्दानी खर्च मिले यानाः जीवन ताले लाकेगु लंपु  
मगवान् बुद्धं वयना विज्यात । कमाय यानागु ध्यवा  
ध्यव थलाः छयले मागु तस्सकं वालाज्जु । “एकेन भोगे  
भुञ्जेय द्वीहि कम्मं पयोजये, चतुर्त्थं च निधापेय आप-  
दासु भविष्यति” अर्थात् कमाय यानागु ध्यवां छव नयेत,  
निव इलमे लगेयायेत, छव आपत परे जवी बलेसित  
ल्येका तयेगु । थये धाये बले नयेत जक गाक कमाये  
यानां मगात । अपो हे कमाय यायेमागु खनेदु । थव खं  
सीदु भगवान् बुद्धया मनसुवा मनूतेत अरहन्त यानाः  
निवाणे छोयेगु मखु साधारण पारिवारिक जीवने दुःख  
मदयेका चवनेगु खः ।

मेगु मंगल सूत्रं मानव जीवन उन्नति व भिजुइगु लंपु  
वयनातःगु दु-सत्संगत भिन्नेमाः सःस्थू थे अनुशासने  
चवनाः निवाणे जुइमाः, अनेक ज्या सयेका वयनेमाः,  
नरम वचनं खैलहाना कोमिल नं जुइ सयके मागु खं  
व्यावहारिक ज्जु । निवाणे वने न्ह्यो मदयेक मगागु  
खं खः । साधारण पारिवारिक जीवनयात आवश्यकगु  
खं खः । हातं पराभव व वसलसूत्रं मनूत पतन मज्जीगु

लंपु व पतन ज्वीगु कारणत वयना तःगु दु । थुंकी सीदु  
भगवान् बुद्धं म्वाना चवपि मनूतेगु जीवन ताले लाइगु खं  
कना विज्यात सिवे सीपि ताले लाइगु खं कना विमज्याः ।  
बरु सीपिनी नामं धर्मकर्म याकाः म्वापि ताले लाइगु खे  
कना विज्याः । सीमानिगु गुण लुमंका भिगु ज्या याये सयेकि  
धया विज्याः । वतंमान जीवन ताले लाःसा भविष्य नं  
ताले लाइ धयाविज्याः ।

वस्पोल तथागतं ममिगु व भिगु ज्या छुतेयानाः  
देकाइदा व फाइदा केनाविज्यात । ममिगु लंपुं वनकि  
ममिथायलाइ । भिगु लंपु वनकि भिथायलाइ । वस्पोल  
लंपु वयना विज्याहू (मार्गप्रदर्शक) खः । सुयातं निवाणे  
यंकेगु जिम्मा कया विमज्याः । तुम्हेहि किच्च आतप्तं  
अक्खातारो तथागता” ज्यायला थथः पिसं हे कुतः  
यायेमा जि (बुद्ध) ला मार्ग प्रदर्शक जक खः । निवाणे  
धंगु निष्कलंकगु कचवं मदुगु जीवनया अवस्था खः ।  
सीधुंकाः छथाय अलगवनाः भोग याये देगु थाय व  
अवस्था मखु । वस्पोलया विचाः कथं थूगु लीके दुःखी-  
म्ह परलोके सुख सी मखु । उकि बुद्धधर्म म्वानाच्वपिन्त  
खः सीपिन्त मखु । म्वाना चव बले ताले लायेमाः ।  
लोभी जुई मज्यू, तंकाली जुई मज्यू, छुकीसन आसकत  
जवीहू जुई मज्यू । थुंकी बुद्धया व्यवहारिकगु शिक्षा  
खः । क्षीस थूसां व्यवहारे छपले मसयाच्चवन । परोप  
देशे पाणिडत्य धैयें जक जुयाच्चवन । बुद्धि विलासिताय  
जक भुले जुया चवन । व्यवहारे छ्यलेत कथं नं महना  
चवन ।



## जि उपासक जूगु जूसा !

- भिक्षु सुशोभन

“कल्पना” ज्वीगु व वैगु धंगु छगु बिचित्रगु घटना खः। कल्पना यायेगु छगु प्रकारया मानसिक शक्ति खः। ध्व शक्ति वा समता मनूष्यपिके दुगु कारण है थोया मनूष्य समाज युगु आधुनिक युगया रूपे स्वे दया छवेगु खः। मनूतेके कल्पना यायेगु शक्ति मदुगु जुसा मनूष्य समाज पाषाण युगं (Stone Age) गुरुं हालतं न थोया वेजानिक वा अन्तरिक्ष युगे थंकः वये फेगु खैमखु। उकि ‘कल्पना’ यायेगु शक्तियात च्छाया बहज्ज्।

जिगु मने लुया वया उवंगु छगु कल्पना दु। व खः “जि उपासक जूगु जूसा” गथे, छु, गुकर्थ जीवन हना च्वन ज्वी। थन “गृहस्थ” व “उपासक” निम्हेसिगु दथुइ छु पा: सीका तेगु आवश्यक दु। फरक अवस्थे दु। मखुसा थये निगु शब्द है देका तै मखु। थन मुख्य ध्वीके मागु खै थवे खः कि फुक्क उपासकपि गृहस्थ खः। तर फुक्क गृहस्थपि उपासकपि मखु। बौद्ध उपासक जुईत वा धायेकेत विशेष गुण देकेगु आवश्यक दु।

“उपासक” शब्दया अर्थ खः “लिङ्क च्वना च्वंम्ह”। थन लिङ्क च्वना च्वनेगु धागु है बुद्ध, धर्म व संघया लिङ्क च्वनेगु खः। अले बुद्धया लिङ्क च्वनेगु धंगु वस्पोलया भौतिक शरीर नापं जक लिङ्क च्वनेगु धागु मखु, बरू वस्पोल कना बिज्यागु उपदेशयात थःगु नुगले तया

श्रद्धा व प्रज्ञ या बल अनुसार पालन याना च्वोंहा ज्वीगु खः। उकि हे खः भगवान् बुद्ध वक्कली मिक्कुयात थथे धं बिज्यागु “गुम्हेसिन धर्मयात खंकी वंहे जित खंकुगु ज्वी”। मेकथं धासा धर्मया लिङ्क च्वनेगु हैं बुद्धया लिङ्क च्वनेगु खः। थों झीसं वस्पोलं कना थका बिज्यागु धर्मया लिङ्क झीपि च्वने फु, च्वने इनि। थथे च्वना च्वंपिन्त है धात्येहा बुद्धोपासक धाये योग्य ज्ञ्।

साधारण कथं बिचाः याना स्वेबले, भगवान् बुद्धयात परम गुरु भालपा बुद्ध, धर्म व संघया शरण कथाच्वंहा है न्हापांगु तह्या उपासक खः। धव्यां च्वे याह्या उपासक खः विरत्न सहित क्रमश दान, शील व भावना या अभ्यास याना च्वंहा। आर्य ब्रह्मांगिक मार्ग अनुसारं जीवन हनाच्वंम्ह हानं क्रमशः कल्याण मित्र चुल्ल श्रोतापन्न, श्रोतापन्न, सकृदागामि, अनागामि, व अहंतमार्गं तकं न्हयांवना च्वंहा गृहस्थ आर्युष्वष है धात्येहा उपासक खः। बुद्धया उपासक जुया च्वंपिसं न मिक्कुपिसं थों वरमार्थ ज्ञान दर्शन अनुसारं जीवम हनाः थःके दुगु वलेश क्रमशः फुकाः मदेका बना च्वनी। थुगु अर्थे बिचाः याये बले उमिसं तिसां तियाः जुया च्वंसांतः वि उमित न श्रमण, ब्राह्मण व मिक्ष धाये लायकज्ञ छायेधासां उपि शान्त, दान्त, नियम ब्रह्मचारी व अहिंसक जुया च्वने धुंकुपिखः।

उपासक जुयाच्चने धैगु नं अःपु मजू। थः कला,  
काय्, म्हाय् या परिवार व गृहस्थ समाजया बोक्ष मार  
जक कोविया च्चनां मगः उमिसं बुद्धमें च्चनाः त्यागी  
जीवन हनाच्चर्विभिक्षु व अनगारिकापिनिगु दुःख सुखे तककं  
दुथे व फुथे प्रत्यक्ष व निकटतम कथं सहभागी जुया  
च्चनी। बोद्ध सधया सुख दुःख थःगु हे सुख दुःख  
मालपा च्चनी। चानं-न्हिनं बोद्ध धर्मया उत्थान व  
बोद्ध सधया सुख सुविधाया निमित्त चिन्तन, मन्त्र याना  
च्चनिपि ज्वी। थुकी हे प्रीति व आनन्द तायेका च्चनी।  
तर थुजःगु जिम्मेवारी फुक्कं वं थःगु स्वविवेकं व स्व-  
इच्छा कया च्चनी सुत्रागु करकापं वा भयं मखु।  
बुद्धकालीन अनाथपिण्डिक, चित्रगृहपति, हत्थक आल-  
वक, जुरुपि सुद्धोदन, विम्बिसार व प्रसेनजित कोशल  
थुगु स्तरयापि उपासकपि खः।

आ विचायाय् जि उपासक ज्ञागु जुसा गजाम्ह उपा-  
सक जुइ फैगु ज्वी। खः आर्यस्तरहा उपासक ज्वी  
फुसा मनुष्य जन्म कयागु सार जुल मालपे। अथे मफुसा  
कल्याण मित्र स्तरयाम्ह उपासकसां अवश्वमेव ज्वीगु  
कुत जुइ। बुद्ध, धर्म व संधया गुणया पवित्र गुण  
लुमकाः जीवन पर्वतं शरणागमनं ज्ञाम्ह उपासकसां  
ज्वी।

थों तकया दुने, १८ देया बोद्ध प्रवजित जीवनया  
अनुभव कथं विचायाना स्वया बले थोंया युगे बोद्ध  
मिक्षु जीवन हने धैगु अःपु मजू। गावकं आकु। थथे  
धैगु मिक्षु जीवन मेपिनिगु भरे म्वानाच्चन मागुलि  
जक मखु, थःगु हे कमजोरी व थःगु नुगलं हे बुया वंगु  
राग-द्वेष-मोहयात त्याके थाकुगुलि खः। थके थुगु  
तृणा व अज्ञानया कारण हे खः। ह्यासुगु वस्त्रं पुना  
च्चने बले गृहस्थपिसं स्वयानं गावकं अप्वः नैतिक

दायित्व कोविया च्चनेमा, धर्मया प्रतिनिधित्व याये  
फयेके माः।

थपाय् हाकःगु मिक्षु जीवन हने धूंकाः नं गृहस्थ  
ज्ञ बने हे माला बंसां जि बृद्ध धर्मसधया छवल्लायाय्  
च्चनाः छम्ह थोग्यम्ह उपासक जुयाः अवश्यं म्वायेगु  
कुतः ज्वी। अथे धैगु न्हागृखे ल्हासां वा ज्या याःसां  
होसतया: यायेगु याये। अले हानं कडा बचन ल्हायेगु  
व निर्दयी ज्वीगु गुबलेसं याये मखु। दीन हीन, दुःखी  
दरिद्र हे जुया वंसां बहु मन्तेपिसंथे छछाः नयाः, छजु  
वसा पुना, मारि कोवियासां जीवन हने। थुकी भचाः  
हे दुःख ताय् मखु। धैर्य व उत्साह पूर्वक जीवन हने।  
थुयां च्वे च्वे जीवन स्तरे थां बने फतधासां न्हाकुहे  
समृद्धि शालिम्ह ज्ञासां बृद्ध, धर्म व सधयात गुबलेसं  
लोमके मखु। बृह विरत्न प्रति श्रद्धा वरेयानायकेगु  
कुतःयाये, विरत्नया सेवा हे दक्षिवे तःधंगु सेवा  
भालपे। बुद्ध जन्म ज्ञागु पवित्र भूमि नेपादेशे जन्म ज्ञाम्ह  
उपासक धाये लायेकम्ह ज्वीगु कुतः याये।

थुकथं विचाः याना स्वे बले जि उपासक ज्ञागु ज्ञासा,  
जि मिक्षु जुया वे धूंकागुया पूरा काइदा काये। सकल  
सद्धर्म प्रेमी जननिपि नारं मैत्री पूर्वक मेलमिलाप जुया  
च्चने, आर्य अष्टांगिकमार्गं अनुसार जीवन हने, कल्या-  
णमित्र ज्वीगु स्वे, मैत्री सूत्र व मंगल सुत्र निहथ स्मरण  
याये, अवसर अनुसारं दुथे, फुथे दान पुण्य याये, संधा-  
राम मिक्षु लालीम केन्द्र थे जागु बोद्ध सधया दुग्धंगु  
ज्या यानाच्चंगु सध संस्थायात नं फक्क सहयोग याये,  
अन्तसं, जन्म, जरा, व्याधि, मरणं अलग्ग जुयाच्चंगु  
निर्वाण प्राप्त यायेगु हे अन्तिम लक्ष्य तया प्राण त्याग  
यान। बने। जि उपासक ज्ञागु ज्ञासा अथे हे याय्।

## “बुद्ध जयन्ती”

— कल्याणमित्र सत्यनारायण गोयंका

बैशाख पुन्हो। भगवान् गोतम बुद्धया स्वं गु अवसर चूलागु पवित्रगु दि। जन्म, बुद्ध व परिनिर्वाण जयन्तीया अर्थ विजय ! विजय धार्थे ला बुद्धत्वयागु हे खः। बुद्ध जयन्ती हे जन्म जयन्ती व परिनिर्वाण जयन्तीया मूल (महत्व) जुया च्वंगु दु।

सम्यक् सम्बोधि लायेफुगुलि हे बुद्धं मारयात त्याके फत। पाप, अर्धम व फुक्क बन्धनयात त्याके फत। यजाःगु विजय गुके जन्म व मृत्युया जयन्तीयात नं सफल व सार्थक जुयेका बिल। सम्यक् सम्बोधिया कारणं हे (थव) जन्म अन्तिम जन्म जू वन, मृत्यु अन्तिम मृत्यु जू वन। “अयं अन्तिमा जाति नत्थिदानि पुनर्जन्मोति” थव अन्तिम खः, आः पुनर्जन्म जुइ मखुत। पुनर्जन्म मजुइबले पुनर्मृत्यु नं जुइ मखुत। जन्म व मृत्यु निगूलिसं अःपुक हे विजय प्राप्त जुल।

थुहु महापुरुषया थव तःधंगु विजय मेपिं यक्वसिया निति विजयया कारण जू वन। यक्वसिया निति मंगल-कल्याण व स्वस्ति-मुक्तिया साधन जू वन। अनेक कष्टत ननं बनाः थुहु महामानवं भारते तने धुक्कूगु (थव) मुक्ति जुइगु (मुक्तिदायिनी) धर्म गंगा हाकनं लुइकल। थुक्कि खालि थः जक तरे जुयेगु मस्वः बरु यक्वसिया

निति नं तरे जुयेत अःपुइका बिल। अत्यन्त करुणां जाःगु नुगलं जीवनकाःच्छि मनुतेत थव विद्या इनां जुल। मनुतेगु निति अमृतया धारा हायेका बिल। थुकथं हे लगभग २५०० दं न्हावो गुगु धर्म गंगा न्ह्यात व पुस्तां पुस्ता कोटि कोटि मनुतेगु कल्याण यायां गनं न गनं तसकं शुद्ध रूपं न्ह्यानावं च्वन। ई कथं गुबले लोप जुया वन, गनं मथूर्पि मनुते पाखे ल्वाकः बुकः जूगुया कारणं दूषित जुयाः स्यना नं वन। तर अथेसां चिकिचाधाःगु छधाः थुलि सदि तक नं थःगु शुद्ध रूपय ल्यनाच्वन। थव ल्यना च्वगुलि हे छीत प्राप्त जुल। छीगु कल्याण-मंगलया, स्वस्तिमुक्तिया कारण जुल।

विषश्यी साधक थव शुद्धगु धर्म गंगाय न्ह्याना वनाँ धर्म जूसा स्वभावतः थुहु महापुरुषयाप्रति यक्व श्रद्धा व कृतज्ञताया भावं नुगः जाया वई। श्रद्धा व कृतज्ञता धर्मया अभिन्न अंग खः। श्रद्धा बोधि(बुद्धत्व) या अंग खः। श्रद्धा पुसां खः गुकिया पाखे बोधि चुलि जाया वइ, धर्म-फल सइ। कृतज्ञता जीवन्यास विइह्य संजीवनी खः, गुकिया कारणं धर्म बःलाना वइ। श्रद्धा व कृतज्ञता चुलि जाःगु धयागु धर्मया हे चुलि जाःगु खः। तर थुहु साधकं सजग जुयाः चायेका च्वनी,

थःगु विवेक तंकी मखु । श्रद्धायात अन्ध श्रद्धा जुइके बिइ मखु । कृतज्ञतायात अन्ध-कृतज्ञता जुइके बिइ मखु । अले जक धर्म चुलि जाइ । धर्म बल बिइहा, फल बिइहा जुइ ।

मखसा श्रद्धा न अन्धश्रद्धा जू वनी, कृतज्ञता अन्ध श्रद्धा जू वनी ; धर्म स्यनां वनी, सम्प्रदाय बलवान जुया वई । सम्प्रदाय बःलात धायेगु बफरा मनुस्य धर्मयात न सम्प्रदायया रगीन चशमां स्वयेगु याइ । धर्मयागु यथाभूत (गथे खः अथे) शुद्ध स्वरूप खंके हे फै मखु । सम्प्रदाय बःलाना वइबले थःगु हे प्रत्यक्ष अनुभूति मदेकं (मदया) छु नं छुं दार्शनिक मान्यता भूत दुब्यू वइथे (थःगु) छ्यैलय् दुब्यू वइ । धर्मयात उगु मान्यताय् रंगीन चशमां स्वइ । धर्मया यथाभूत (गथे खः अथे) शुद्ध स्वरूप खंके हे फैमखु । सम्प्रदाय बःलाइबले निर्जीव कर्मकाण्डत

तः धनी, म्वाः मदुगु एवाथःगु म्वाथःगु रुदित (चलन- दस्तूरत, रीति- रिवाजत) तः धनी । धर्म धारण यायेगु लोमना वनी, मदया वनी ।

उकिथौया थव पुण्य तिथिकुन्हु छर्ख्ये श्रद्धा व कृतज्ञतायात बःलाके गुकिधर्म वाउँस्ये लः लः धाया चवनी, म्येख्ये विवेक दयेका च्वनि । श्रद्धा व कृतज्ञतायात साम्प्रदायिकताया भेतुनाले दुनां मवंक (अथवा मवनीकथं) अन्धा जुइके मविये । बोधि (बुद्धत्व) पुष्ट जुइगु व अज्ञानता न्हनां मवनीकथं श्रद्धा व कृतज्ञतायात निर्मल याना तये, यचुका तये । विद्याया प्रकाश यिइकाः अविद्याया अन्धकारयात न्हका छोये । थुकी हे ऊ सक्सिगु धात्येगु मंगल, धात्येगु कल्याण, थात्येगु स्वस्ति-मुक्ति जुया च्वंगु दु, दिना च्वंगु दु ।

अनुवादकः— पुल शाक्य, नकविति, यत ।



## न्हयसः

नया: तोनाः न हरररं न्हिलां जक, न्हयूपि गुबले ख्ययम्वाला ?  
जुल सुदिन थौ-कन्हे धका ल्याय, कुदिन छु गुबले ज्वी मखुला ?  
जि हे जक खः धका धमण्ड छाय्,  
मेपि सुहे मरुला थन ?  
दिनकर छवि व तिमिला दयेव,  
फुकहे मन्तला खिमिला आ ?  
यात्या प्वात्यां लहोना हिजागु तन,  
गसिजुया: छन्हु मवनी गना ?

## व लिसः

लालधन शाक्य  
लिसः लिसः लिसः लिसः लिसः लिसः  
नया, तोनाः व न्हिले जक देमखु,  
न्हयूपि फुकं छन्हु ख्यय नं मा ।  
कुदिन लिना व सुदिन फुनाः न छन्हु सन्ध्या नं ज्वीगु दु ।  
ज्वीपि जक मखु थुगु धरतीनं,  
मेपिन छन्हु तनाहे वनी ।  
ज्याथः सन्ध्याया पा: वे वं हे,  
जीवन जोवन धू जुया वनी ।  
यइपुस्ये च्वना: हिसि जाःगु तनन  
गना जक मखु न्है, फुना हे वनी ।

## Deep sense of tolerance and reverence

- Hon. R. Premadasa

Prime Minister of Sri Lanka

As I look around this beautiful city of Kathmandu, I am reminded of interesting legend about it. According to this legend, the valley of



Kathmandu was a tourquoise lake in the distant down of unrecorded time. Upon this lake rested a wonder-

rous lotus flower. from that flower emanated a blue light of awesome magnificence. This was a manifestation of swoyambhu or Adhi Buddha; the primordial Buddha. So beautiful was the lake, so sacred the flame, that the devout came from many lands to live in cares along its shore. They came to worship and meditate. We do not know how far this story is true. But we know for certain that Lord Gautama Buddha was born in Lumbini.

The place where Lord Gautama Buddha was born today is identified by the remains of an Ashokan pillar, the ruins of an old monastery, the stone image of Maya Devi and a few other archaeological objects of that era.

The message of Lord Buddha has

permeated every facet of the life and culture of the people of Sri Lanka. It is in recognition of that thousands of Sri Lankans visit Lumbini every year. This has brought our two countries closer to each other.

Sri Lanka is acknowledged as the world center of Theravada Buddhism the sacred city of Anuradhapura founded in the 5th Century B. C. is venerated as the capital city of this ennobling religion.

It is indeed a matter for joy that our religious leaders like Bhikkhu Narada played an important role in the revival of Theravada Buddhism in your country. A large number of monks including your Chief Priest Venerable Amirthananda have received their early training in Sri La-

nka. I look forward to my visit to the Anandakuti Temple where I could enjoy a period of fellowship with them. I also take this opportunity of thanking the Government and people of Nepal for the assistance they have provided in building the pilgrims' Rest in Lumbini. we hope that this building will be ready for occupation in a few months. we expect that vihara too would be built in the near future.

In both our countries Buddhism and Hinduism have grown side by side. Hinduism has influenced the life styles of our people as well. It has in particular inculcated a deep sense of tolerance and reverence in our people. These spiritual and moral values have immensely benefitted our people.



( This is the part of the address of the Hon. R. Premadasa, Prime minister of Sri Lanka at the civic Reception by the Kathmandu city Panchayat, The address given in Sinhalese language was interpreted by Ven. Bhikkhu Maitri into Nepali.)

## **Man and Culture in the Buddhist context**

- V. A. Kanakdwip

Buddha is known specially as a great eastern personality who discovered the law of deliverance. His birth name was Siddhartha Gautam. He became an ascetic and found a way out of the world of suffering. It was an event of the 6th. Century B.C.

According to him, There are the three jewels (Tri-Ratna or the Buddha, Dhamma and Sangha) which we have to keep in mind saying:-

I go for refuge to the Buddha !

I go for refuge to the Dhamma !

I go for refuge to the Sangha !

Then, There follows the five moral precepts to form the basis of a peaceful life with deliverance.

1. I undertake to observe the precept to abstain from killing the living beings.

2. I undertake to observe the precept to abstain from taking things not given,
- 3 I undertake to observe the precept to abstain from sexual misconduct.
4. I undertake to observe the precept to abstain from false speeches.
5. I undertake to observe the precept to abstain from intoxicating drinks and drugs.

When we discuss about the man and culture in Buddhist text, we have to study about his topic to Suffering, the origin of suffering, the extinction of suffering and the path that leads to the extinction of suffering which is called the four Noble Truth in Buddhism.

Then, it is better to understand the life of living beings and the evo-

lution of their culture in this earthly world. People were suffering from Their start of life since the stone age to our world of today, There are the elements of suffering by the name of war, conflict, robbery, rape, cheating, holocausting, deceiving and drowning to each other, holocausting.

On the other hand, people are malpracticing the subject called religion and learning to hate each other and this world is not peaceful. Hence, Buddha and the Buddhists are restless to give the proper living in this uneasy world, For this Buddha preached the middle-path and the gist of it is not to be into the depth of any high and low condition of any end we have to live as simply a man. We have not to try to be abnormal whether to be regarded or not, Buddha has the theory of eight-fold-path. i. e. right understanding, right thought, right speech, right action, right-livelihood, right effort right mindfulness and the right concentration' on it.

We can have enough explanation

about what now is the right of every time. For this, if we know the meaning of the right understanding we can have the right livelihood and thus our concentration may be with our right effort.

According to the Buddhist context, man he himself is a perfect one who through his own effort attained to Final Deliverance. Then, he must have the two qualities of wisdom and compassion to make himself a perfect one.

Hence, Buddhism emphasis us for our discipline (BINAYA). The topics of Dhamma teaches us about the fundamental facts of life including his moral duties. It means that a man can have a kind of purification in his life by the method of moralities. It offers a realistic system of ethics and we get practical methods of mind Bipasyana (insight) By the way, the assemble of monks is the established originality of Buddhism. It is an example in many Buddhist's countries. The monks show the

(Contd on Next Issue)

महत्वाकांक्षिम् वाराणसीया जुजु ब्रह्मदत्त  
कोशल जुजुया राज्ये हमला यात । अबले अन  
दीघीति कोसल नांह्य जुजुं राज्ययाना चवंगु जुया-  
चवन । व जुजु धाःसा सैनिक बल व पराक्रम  
मदुह्य जुयाचवन । अथे खःसान॑ व गुणधर्मपादें  
तःद्विं जुयाचवन । ल्वानाच्चनेगुसिकं शान्तपूर्वकं  
स्वाना चवनेगु हे ज्यु धैये मती तया थः महारानी  
चवनाः गामेयाखे व्युस्यु वन ।

भेष बदले यानाः छह्य कुह्याःया छेय् बालं  
चवंचवन । छह्य साधारण गामाःथेन्तुं च्चचवन ।  
कोशल जुजु हे व्युस्युवंत्वले लोभीह्य वाराणसी  
जुजुया इच्छा याउंक हे पुरा जुल ।

छुं महीना लिपा भेष बदले यानाः सुला  
चवंम्ह कोशल जुजुया महारानीं काय् मचा छह्य  
ब्रुइकल । व मचायात “दीधायु” नां तया बिल ।  
मचा भचा तःविक जुइवं तापाक बोर्डिङ्स स्कुले  
भर्ना याना आखः ब्वकातल । मचां साप बांलाक  
आखः ब्वन ब्वन, तःधिकनं जुल, वैके ज्ञान दत ।

थुबले लाक ‘दीधिति’ कोशल जुजु भेष  
बदले यानाः गामे कुह्याया छेय् चवंचवंगु दु धैयु  
खबर वाराणसी जुजुं सिल । महत्व1कांद्विह्य  
जुजुं सिपाहिते आज्ञा जुल । फलानाथाय्  
कोशलया जुजु भेष हीला चवंचवंगु दु हैं वयात

पीमि लीपुहाय्क नेत्रात । एहु इंसाम लुहाहिं  
। लहाम लेहात । लेह कालाम लेहात लालाम  
लेह लेह लेहात लेहाती हुहु लेहाती लेहात  
। लेह लेहिं लेह लेहात लेहाती ।

लिवक स्वये मते तापाकक स्वः - मेघदूत  
- मेघदूतीपिल कहु एहु हुहु एहु एहु  
एहु एहु एहु एहु एहु एहु एहु एहु एहु एहु  
उवना प्यकू कुचा याना नगरंपिने थुना द्यु ।  
जुजुया हुकुम कथं उवना हया : कोशलया राजा  
रानी निह्य सितं संपाचुक खाकाः शहै चाहीका  
स्यायत यंकाचवन । अबले लाकक आखः ब्व  
घनाच्चवंह कायह्य मां बौया ख्वाः स्वयं धकाः वया  
चवंगु जुया चवन । ब्वांय वना स्वः व बले थः हे  
मां बौ पिन्त स्यायेत यंका चवंगु खबले वयात  
क्वालखं लुना थें जुल । वया तस्सकं तं पिहांवल ।  
मां-बौ निह्यसेनं थः कायं तं पिकयाः वयाच्चंगु  
खन । बौमेस्यां धाल- पुता दीधायु तापाकक स्व,  
सत्तिक स्वये मते, बैर बैर शान्त मजु । थथे धागु  
सिपाहितसेनताल, तर सीयह्य जुया वें थें हाला  
हःगु धकाः मती तया सुनांन राजकुमार यात  
ह्यसीकेगु कुतःमयाः, वास्ता मतः । अबुयागु  
अन्तिम वज्जन लुमका दीधायु राजकुमार वाक्कु-  
छिना सहेजाना अबुया ल्यु ल्यु वन । नगर पिने  
मनु स्याइश्चाय् थ्यन । प्यकु थलाः गाम्हुया थुना-  
बिल ।

अबुया अन्तिम अति वचन लुमका तःह्य  
दीधायु खजकुमारं राजदरवारया किसिमागः  
नाप पासांबालाः दरवारे हे जागिर नल । बग्गीले  
चवनाः सख ब्वाकीह्य जुल । वयाके दरवारया  
ज्या यायेत योग्यता दुगु जुयाचवन । छन्हे जुजु  
सिकारया लागी पिहां वन । जुजुयाः रथ ब्वाकुह्य

दीधायु कुमार हे बुल । तस्सकं व्वाकुगुलि मैर्पि  
स्गया: गावकं ताषाक थ्यन । जुजुया त्यानुल ।  
छथाय् दिकाः जुजु दिधायु कुमारया मुले छ्यों  
दिकाः आराम काल, न्ह्योन गल ।

अबुया अर्ति लुमंकाः बदला काये संज्यू घकाः  
मतीतैच्चवेस्या जुजु थःगु मुले छ्योंदिकाः चना च्च  
बले छु दोष मदुर्वि जिमिमाँ-बौ स्याना व्यूह्य थ्व  
हे खः थ्वयात नं बाकि तयेगुला घकाः तरबारं  
याँ कयाः पालेत संबले थः अबुया अन्तिम वचन  
सत्तिक स्वये मते ताषाक स्व, बैरबैर शान्त बुइ  
मखु थैगु वचन लुमंकल । तलवार सुंक स्वथन ।

अबले जुजुया म्हगसे म्हना च्चन । बाराणसी  
जुजुया दीधायु थैम्ह कायं जितः तलवारं पालेत

सना आरा न्ह्या थःति वयेकाः न्ह्यलं चायुकाः दन।  
षः म्हगसे म्हना च्चंगु खं कँबले व राजकुमारं  
धाल, महाराज, आम म्हगसे थंगु थात्ये या खं  
खः । दीधायु कुमार थैम्ह जिहे खः । जिमि अबु  
दीषीति जुजु सीन्हो बैरंबेर शान्ति जुइ मखु,  
तापाक स्व सतिकस्वये मते धाःगु लुमंका महा-  
राजयात पालेत तलबार याँकाय थुंगु सुंकन्तु  
दुच्छाया बिया । थ्व खं न्यनाः जुजु तस्सकं लय-  
ताल । बयात थःम्हयाय बिया कोसल राजयया  
जुजु याना बिल । थ्व बालनं अहिसानीति शान्ति  
प्राप्त जूगु खने दु ।



## सम्पादक्यात् पौः

### अभिनन्दन पत्र

धार्मिक जुनुस वया च्चंगु, याने च्चनाः स्वये बले,  
सुंध्यक्ति हृसिके मफुसो पञ्चरङ्गी ज्ञण्डा खने साष थ्व  
बुद्धयागु ज्ञण्डा थः थका जनतां हृसिकये फुः । अथे हे  
बुद्ध धर्मयागु सकूया खं ह्लाये बले आनन्द कुटी विहार  
गुठीया पाखें झीगु राष्ट्र माषां प्रकाश झगु “बुद्धकालीन  
ब्राह्मण” आदि ततः पंगु सफू ५४, ५५ च्चवयेगु प्रयत्न

याना बिज्याःगु धूज्य आचार्य निष्ठु अमृतानन्दजुनं  
बुद्धधर्मया ध्वाँय थे खने दया च्चना । यदि अनं च्चया  
बिज्याःगु फुक्कं सफू लधा जक सोगु छ्सा बुद्धया त्रि-  
पिटक यागु महत्व थुइगु ढ्वी । महायानी तथा स्थवि-  
रवादीतसेनं मन्तेजुयागु सफू सोयेगु इच्छायागु छ्सा  
गम्मीरगु वज्रयाननं थुइके फइ थंका जि विश्वास याना ।  
अनं प्रकाश याना विज्वात्व सफूत जितः प्रदान याना  
स्वयेत बसपोलं जित प्रेरणा बियाबिज्यागुलि हे जि  
छु भचा बुद्धधर्म थूगु थः । अथे ज्ञागुलि जि वस्पोलयात  
“बुद्ध धर्मध्वज” शब्दं परिचय यानाः बस्पोलया कर  
कमलस थव अभिनन्दन पत्र दोहबपा च्चना ।

### दिव्य वज्र वज्राचार्य

महाबोद्ध मालंगलि पीयुषबर्षी औंषधालय  
बानन्दभूमि

# सम्पादकीय

## समन्वयका माध्यम

नेपाल हिम्मूराज्ञ जोवित राज्ञ हो । वर्हा बौद्धहृषि पनि आपनो छुट्टै अस्तित्व राखेर देश नरेशको नोखनमा आफूलाई नेपाली बौद्ध भानी स्वतन्त्र वर्म चालन गरी बसेका छन् । बौद्धहृषि जाक्नो देशको सार्थकतिक मूल्य र माध्यतामा वैदिक धरम्पराका दाजुआइहङ्गेग एक आपसमा चुलमिल बई रहिआएका छन् । आज पहिले कुनै बेला नउठेका भ्रम बेदा गर्ने शब्द र बादबहुहृषि सुझमा आउंदा बौद्धहृषिको कान तताएको छ । बुद्धले आफ्ने पनि लिदान्त अचनाई जनमानसमा धारण गर्ने धर्मलाई नवाँ भोड दिएको छ । त्यस्तो धर्मलाई कुनै पनि धर्मको शाखा भन्नु उचित होइन । वैदिक धर्मको आफ्ने अस्तित्व र मूल्य छ त्वत्तलाई बौद्ध जगत्तले चलि नकारेको छैन । तर आत्मबाद, र ईश्वरवादसाई नमान्ते बुद्धधर्मजाई जनात्मबाद र अनीश्वरवाद भनी आहा पाउंदा पाउंदै आत्मबादी र ईश्वरबादी धर्मको शाखा भनी कतरी भन्न सकेको हो भनी बौद्धहृषि आश्चर्यमा परेका छन् ।

परम्परा देखि समन्वयात्मक रूपमा भाव एक नैपालीको जामना रहिआएको ठाउँमा यसरी अम्पुर्जु कुराहृषि देखाउन सालेकोले समन्वयमा बेरै बाषा बन आएको देखिन्छ । यसरी अरुलाई भन नपर्ने कुराहृषि समन्वयको जाथम अपनाउनु बलत हुन जानेछ । समन्वयको माध्यम त अरुलाई भन नपर्ने कुरा नगरिदिनु हो । वैदिकबालाले बुद्धजाई मान्छु भनेको आन्तिको लागि ताहे जहाहनीय कुरा हो । बुद्धलाई मान्दैमा अनीश्वरवादिता र जनात्मबादिताजाई कहिले माझ सकिने होइन भने बुद्धलाई १० अवतारमा भान्तु त्यो भगवान् शीतम बुद्ध नने अर्के बुद्ध हुन सक्छ भन्ने पनि केहीको धारणा लुभामा आएको छ ।

अतः वैदिक धर्मको उत्पत्तिका साथसाथै बौद्ध धर्मको पनि उत्पत्ति चाहने हो भने कुनै धर्म कुनै धर्मको शाखा होइन भनी समन्वयको माध्यम अपनाउनु पर्छ, तब नेपालमा नैपाली परम्पराको धर्म एक आपसमा मिली समन्वयात्मक रूपमा रहनेछन् ।

# नेपाली भाषा

# नियमित बुद्धपूजा

२०४४ चैत्र २०, काठमाडौं-

यहाँको आनन्दकुटी विहारमा ४० वर्षदेखि प्रत्येक पूर्णिमामा नियमित रूपमा बुद्धपूजा गर्दै आइरहेकोमा चैत्रपूर्णिमाका दिन शीलप्रार्थनोपरान्त मिक्तु अनिरुद्ध महास्थविरले बुद्धगुणलाई बताउँदै बुद्धपूजा गराउनुभयो। सो बेना धर्मदेशना गर्नुदै देखि अस्तु अश्वबोष महास्थविरले भयुभयो— “पञ्चशील, अष्टशील ग्रहण गरे तापनि उपासक उपासिकाहरूले चारित्रिक विकास गर्न नसकी धर्मदेशनाको बेलामा सम्पर्कीयताउती हिँडी कुराकानी गर्दछन्। ध्यानभावनाको समयमा पनि त्यस्तो ठाउंमा हल्ला भवाउने गर्दछन्, यसले चारित्रिक शील उम्मो नलागी अरूपो अगाडि नर भ्रो हुने समेत भएको छ। आफूले गरेको काम शान्तपूर्ण बातावरणमा लगतशीलताका साथ गरेमा चारिदवारिदशीलमा बसेको भनी सबैद्वारा सराहना गरिने हुन्छ।

त्यस दिनको दिवामोज-पोपरान्त मिक्तु कुमार काश्यप महास्थविर प्रमुख सबैद्वारामका श्रामणेर हल्लद्वारा परिवाण पाठ पनि भएको थियो र श्रामणेर कोणडन्यद्वारा गरिएको धर्मदेशनाका साथै सो दिनमा विविध उपासनाहरू भएका थिए।

**बुद्धपूजामा प्रधानमन्त्री प्रेमदास**

२०४४ चैत्र २७, काठमाडौं-

स्थानीय आनन्दकुटी विहारमा गुठीद्वारा आयोजित आनन्दमूलि

बुद्धपूजामा श्रीलंकाका प्रधानमन्त्री- रणसिंह, प्रेमदास सरिकहुनु भई उप संघनाथक मिक्तु शाक्यानन्द समक्ष पञ्चशील ग्रहण गर्नुमयो सो अवसरमा अ नन्दकुटी विहार गुठीका संस्थापक डा. आचार्य महानाथक मिक्तु अमृता नन्दले अतिथि प्रेमदासलाई भगवान् बुद्धको चित्र अंकित पोमा; उपहार प्रदान गर्नु भयो। यस्तै धर्मोदय समाका अध्यक्ष छेत्रकुस्तो लामा, आनन्दकुटी दायकसमाका अध्यक्ष नाति शाक्य स्वयम्भू मन्दिरको प्रतिमूर्ति तथा नेपाल श्रीलंका बौद्ध परिषदका अध्यक्ष मेवाकाजी कंसाकारले असिनन्दनपत्र प्रदान गर्नु भयो। आनन्दकुटी विहार गुठीका अध्यक्ष मिक्तु अश्वघोष महास्थविरले चाँडीको स्वयम्भू उपहार प्रदान गरिनुका साथै युवाबौद्ध समूहद्वारा पनि उपहार प्रदान गरिएको थियो।

प्रधानमन्त्री प्रेमदास आनन्दकुटी विहारमा पुग्नुहुँदा विभिन्न बौद्ध संघ संस्था तथा उपासक उपासिकाहरूले पक्षिवद्ध भई स्वागत गरेका थिए। त्यस्तै स्वयम्भूमा जानुहुँदा स्वयम्भू विकाश मण्डलद्वारा स्वागत गरिनुका साथै उपाध्यक्ष कुलबीरसिहले स्वयम्भू महाचेत्य नामक पुस्तक उपहार दिनुभएको थियो। प्रधानमन्त्रीको बौद्धस्थल भ्रमणमा मिक्तु मैत्रीले सिहली भाषामा नेपाली बौद्ध तीर्थस्थलहरू विहारहरू र बौद्ध संस्कृति तथा कलाको वरिचय दिनुभएको थियो।

यस्तै बौद्ध तीर्थ भ्रमणको सिलसिलामा सम्मान-  
(५३)

नीय प्रधानमन्त्री लुम्बिनी जानुहुंदा लुम्बिनी धर्मोदय समितिको तरफबाट अध्यक्ष बुद्धराज उदयले मगवान् बुद्ध लुम्बिनी जानुभएको तसबीर उपहार दिनु-भएको थियो । सो बेला प्रधानमन्त्रीका साथै श्री मती हेमा प्रेमदासाले लुम्बिनी बग्चामा विशिष्ट व्यक्तिहरूका लागि हृदयाइएको जग्गामा मिक्क मैली र मिक्क विमलानन्दले गरिएको परिवाग पाठका शाख वृक्षारोपन गर्नुभएको थियो वैदिक विधि द्वारा होइन ।

अर्को समाचार अनुसार गत चैत्र १२ गते श्रीलंकाबाट पाल्नुभएका त्रैनिकायिक महानायक महास्वविरहरूलाई लुम्बिनी धर्मोदय समितिको तरफबाट लुम्बिनी बुद्धविहारमा स्वागत गरिएको कुरा थाहा हुन आएको छ ।

### पूर्णिमाको कार्यक्रम

धर्मोदय समा धर्मदूत समितिले प्रत्येक पूर्णिमाका दिन बौद्धघर्म, दर्शन र सस्कृति एवं कलाविषयमा विभिन्न विद्वान्‌हरूद्वारा धर्मदेशना गराउदै भएको क्रममा वर्षको अन्तिम महीनाको कार्यक्रम स्वरूप बुद्ध धर्ममा अरण्य र पर्वतको स्थान विषयमा प्रा. मिक्क सुदर्शनद्वारा प्रवचन भयो । सो बेला धर्मोदय सभाका महासचिव प्रा० आशाराम शाक्य र धर्मदूत समितिका सदस्य सचिव सुबण शाक्यले पनि आपना मन्त्रद्वारु व्यक्त गर्नुभएको थियो ।

सोही बेला धर्मोदय समा बुद्धिष्ठ इन्स्टिच्यूटले आयोजना गरेको तीन मार्गिने बौद्ध धर्म शिक्षण कोसंभा अध्ययन गरी परीक्षामा उत्तीर्ण भएका विद्यार्थीहरूलाई महानायक डा आचार्य मिक्क अमृतानन्द महास्वविरद्वारा प्रमाणपत्र वितरण भएको थियो । प्रमुख अतिथिको आसनबाट भिक्षु अमृतानन्दले भवुभयो 'काम मनेको कसैले बचेटाएर मात्र गर्ने होइन, आफै अगाडि सरी

सराउनुपर्छ' । असल काममा सबैलाई प्रेरणा दिनुपर्छ ।" मिक्क सुमंगल महास्वविर समक्ष षष्ठील प्रार्थना भई शुरू भएको त्यस कार्यक्रममा इन्स्टिच्यूटका अध्यक्ष डा. बज्रराज शाक्यले स्वातग भाषण गर्नुहुन्दै परिक्षार्थी र जिक्षकहरूको विवरण प्रस्तुत गर्नुभएको थियो ।

### आठ्हान

१०४५ बैशाख ६, काठमाडौं- बौद्धसम्बन्ध देन हुने गरी एउटा परिच्यात्मक पुस्तक तयार हुन लागेको छ । सोको लागि नेपाल अधिराज्य गरिएका सबै बौद्धसंघ, संस्था, गुम्बा विहार विकास समिति, मण्डल, समूह, सुधार समिति, अध्ययन गोष्ठी तथा बुद्ध धर्मको प्रचार, विकास र सम्बर्धन कार्यमा सरिक रहेका सेवासमितिहरूले आफ आपनो संघ संस्थाहरूको नाम, पूरा ढेगाना, स्थापना, मिति, संस्थापक, पदाधिकारीहरूको नाम र संस्थाको उद्देश्य, सदस्य संस्था सहितको छोटो परिचय लेखी धर्मोदयसमा पोष्ट बक्स न. ४०१३, काठमाडौंको ढेगानामा २०४५ साल श्रावण भसान्त सम्ममा उपलब्ध हुने गरी पठाई सहयोग गर्नुहुन सम्पूर्ण बौद्ध संघ संस्थाहरूलाई स्वरितरत्न शाक्य, व२-४०१ नरदेवी, काठमाडौं, फोन नं. २-१३१५८ ले अनुरोध गरेको छ ।

अस्ते धर्मोदयसभाको अयोजनामा भएको प्रथम राष्ट्रिय बौद्ध सभेलनमा प्रस्तुत भई पारित भएको प्रस्तावलाई कार्यान्वयन गर्ने तिलिसिलामा Buddhist Who is Who बौद्ध विद्वत्वर्गको परिच्यात्मक पुस्तक प्रकाशनमा ल्याइने भएकोले व्यक्तिगत विवरण (Biodata) पठाई सहयोग गरी फोटो सहित २०४५ भाद्र मसान्तसम्ममा पठाउनु हुन पनि अनुरोध गरिएकोछ

छ । व्यक्तिगत विवरणमा खुलाडनु पर्ने जनी नाम थर, बतम, स्थायी वा अस्थायी, कोन नं. ठेगाना, जन्ममिति, मिक्षा, सेवा, बुद्धधर्म सम्बन्धी लेखहरू, कहाँ कहिले प्रकाशित भएको हो र बुद्धधर्म सम्बन्धी प्रकाशित पुस्तकहरू भए प्रकाशक, मिति, पृष्ठ संख्या, सेवापदक, बोद्ध संबंध संस्थाको पदाधिकारी वा सदस्यतामा संभ संस्थाको नाम र पद, बुद्धधर्म सम्बन्धी अनुच्छव, अफूले बाहेको गर्ने सुजाव सहित आफ्टो उल्लेख नीय विशेष देन भए सो समेतको विवरण प्रश्नान् गर्नु हुन समेत अनुरोध गरिएको छ ।

### धीलंकाका प्रधान मन्त्रीको सम्मानमा

#### अभिनन्दन समारोह

चार दिने औपचारिक धर्मणमा नेपाल पाल्नु भएका श्रीलंकाका सम्माननीय प्रधान मन्त्री रणसिंह प्रेमदासको सम्मानमा काठमाडौं नगर पञ्चायतको तर्फबाट अभिनन्दन समारोह गरिएको थियो ।

समारोहमा प्रधान मन्त्रीज्यूले आफुलाई उपहार स्वरूप लगाई दिएको नेपाली टोपीको सम्बन्धमा अन्तु हुँदै यो टोपी नाएर म नेपाली अवश्य बन्न सक्छू । तर शुद्ध बोद्ध बन्न सकिन । शुद्ध बोद्ध बन्नुको जागि पञ्चशील शुद्ध गरी पालना गर्नु पर्दछ भन्नु भयो । बहाले सिहाली माजामा गरिएको माषणको नेपालीमा रूपान्तर र “मिक्षु मैतीले गर्नु” भएको थियो ।

### जिल्ला जिल्लामा बुद्ध धर्म प्रचारमा

#### मिक्षुहरू प्रस्थान

२५३२ सौ बुद्ध जयन्तीको उपलक्ष्यमा जिल्ला जिल्लामा धर्म प्रचार गर्न जारु हुने स्थान र मिक्षु महानुसारहरूको

नामः-

१. बनगढी--मिक्षु बोधीसेन
२. बीरगञ्ज--मिक्षु सुमंगल
३. रामगाम, बुटवल, देवदह र लुम्बिनी-मिक्षु सुदर्शन
४. सोनुखुम्बु--मिक्षु अमृतानन्द महास्थविर
५. विशुली--मिक्षु अनिरुद्ध महस्थविर
६. पोखरा--मिक्षु सुशोभन
७. विराटनगर--मिक्षु सुगन्ध ।

### (नेपालभाषा)

युवापिठीयात माया यायेनु

११०८ चउला थ्व द, -ये थुगुसी निकोगु विश्व हिन्दु सम्मेलन कथ विश्व हिन्दु संघ न्यायेकुगु सम्मेलनय् जूगु युवा शक्ति कार्यक्रमय् भिक्षु सुशोभन ब्वति क्याः धै बिज्यात—“युवा पिठीयात गाकं माया याये माः । इपि समाजया गण्यमाण्य, विशिष्ट व्यक्ति, प्रकाण्ड विद्वान् व धर्मगुरु जुयाच्चर्चिगु मतिनाया भुखा खः । इमित मनुख मनूयात धृणा यायेकर्थया विचाया उपदेश बी मज्यू । इमित न्हावले न्हावले, मतिना व सद्भावनाया उपदेश बीमाः । उमित ३५ दैश बैसय बुद्धत्व प्राप्तयाःहा भगवान् बुद्धया जीवनी प्रे रणा बीकेमाः । थोया युवावर्ण गाकं निराशा व हतोत्साही जुयाच्चर्चने धुकल । इमिगु जीवन गाकं भ्रमपूर्ण व अन्धकार त्वपुया चत्रने धुकल । उकिमेपित सम्यक ज्ञान व प्रकाश दैगु लँ क्यने माःगु दु । मखुसा इमिसं अमूल्यगु भनूया जुनि व्यर्थ फुकीगु जुइ भगवान् बुद्ध २६ दैश युवकया बैसय हे समाज्य आमूल ह्यूपाः हयेत पल्हाः न्हाका विज्याःगु ख ।

## धर्मोदय सभाया जिल्ला शाखा स्वन

११०८ चौलागा १३, घंट-

थनया काभ्रेजिल्लाय् बौद्ध जागरणयात्  
थुलं तयाः बुद्धधर्म फलय् फुलय् यायेया लागी  
स्वनातःगु सिद्धार्थ युवा बौद्ध संघया नामं २०३६  
विक्रम सम्बतय् स्वंगु बौद्ध संस्थायात् विघटन  
यानाः ध्वैत हे धर्मोदयसभाया शाखाकय स्वाना-  
व्यूगु दु । इन्द्र नकर्मी भोमिया अध्यक्षताय् स्यापना  
जूगु समितिया उपाध्यक्ष द्वय, महासचिव, सचिव,  
कोषाध्यक्ष, सहकोषाध्यक्षय् छसी रत्न शाकय व  
सिद्धिभक्त संयजुपि च्वनाद्युगु दु । थथे हे  
कायंकारिणी सदस्यय् स्वत्वा श्रेष्ठ बन्धुपि तुलसी  
दास, बुद्धिमान जोशी व श्यामराज धौभडेल  
अले नकर्मीपि रामभक्त व नारायणभक्त, निम्ह  
शाकयपि सोमकाजि व सुश्री केशरी अले सोम्ह  
रंजितकार्पि बुद्धकाजि, हिराकाजि व सुश्री कमल  
लक्ष्मीपि चोनाद्युगु दु । थुकीया कायंक्रम कथं  
प्रत्येक महिनाय् रचनात्मक बौद्ध कायंक्रम यायेगु  
अले २५३२ कोगु बुद्ध जयन्तीया लसताय् काभ्रे  
जिल्लाव्यापी अन्तर्माध्यमिक विद्यालय हाजिरी  
जवाफ धें धेवलाः कासा न्यायेकेगु व धर्मया  
विषये वक्तृत्वकला प्रतियोगिता नं याइगु जूगु दु ।

## लामोगु बन्द यायेगु माग

११०८ चौलागा १४ रूपन्देही—

थनया बुटौल शाखा धर्मोदयसभां स्व. श्री ५  
महेन्द्रं वि. सं. २०१२ साल फागुन ७ गते कुन्हु दे  
न्यंक वैशाख पुन्ही कुन्हु ला न्यायमी यांयेमज्यू  
धकाः घोषणा यानातःगुली उगु जुजुया उजंयात  
आ अपोसिनं पालन मयाना हःगुलि भगवान  
बुद्धया जन्मभूमि लुम्बिनी अच्चलय् थुकथं हिसा  
ज्वीगु बालाःगु खैं मखुगुलि थुकीयात बालाक  
पालन यायेगु व याकेगु यायेमाःधकाः थनया अ-

ज्वलाधीशयाथाय् इनाप छोगु दु ।

## पञ्चशील अभियान

११०८ बछलाथ्व ५, ये—

थनया युवा बौद्ध समूह व थिमिया पाटी  
विहारया मँका: ग्वसालय् २५३२ कोगु वैशाख  
महोत्सवया लसताय् वैशाख १२ गतेनिसें सप्ताह  
व्यापी कथं थिमि बौद्ध, नगदे व लोकन्थलि आदि  
न्ह्यगु गामय् पञ्चशील अभियान याइगु जूगु दु ।  
उच्यलय् न्ह्यगु गांया बौद्धत मुना छगु साँस्कृ-  
तिक जूलुस नं पिदनीगु जूगु दु अथे हे पाटी  
विहारय् सार्वजनिक समारोहया नापॅ सिद्धार्थया  
जीवनी बारय् ऊंकी प्रदर्शन न ज्वीगु दु ।

## पाहांपिन्त लसकुस

११०८ बछलाथ्व पञ्चमी, ये—

थनया धर्मकीर्ति बिहार श्रीघलय् नेपाल  
श्री लका बौद्ध परिषद श्रीलका नेपाल बुद्धिष्ठि  
फाउण्डेशनया अध्यक्ष एन० पी विक्रमसिंह व वय्-  
क्रया छेंजलापि नेपाल या बौद्ध तोर्थस्थल दर्शनार्थ  
नेपा: काया दीगु लसताय् वय्कःपिगु हनाय्  
लसकुस मुंज्या जुल ।

## आनन्दभूमियात् सहयोग

४४ दं फुना ४५ दं क्यंगु लसताय् आनन्द-  
भूमिया उन्नति कामना याना ४५।- दान याना  
दीगुली श्री रत्नकाजी वज्राचार्य त्रिशूली यात नि-  
रे गी ज्वीमा धका आनन्दभूमि कामना यागु दु ।

अथे हे पुण्य विक्रम राणाजु पाखें आनन्दभू-  
मिया लागी रु १०/ चन्दा प्रोप्त जूगु दु ।

## आ० भू० आजीवन ग्राहक थप

श्री मोक्षराम भक्त माथेमा, ३० बहाल, का-  
ठमाडौं व श्री मिलत बहादुर वज्राचार्य वनवाहा  
ल० पु० ।